

1 Korint

Nalobulat napolisulan na-vəha-sual-an aPol totosi van hən alat a Korint

Ase itos nalobulat napolisulan egai?

APol itosi.

APol itosi mōs nəsa?

APol itosi hən bevi tarhət silat siYesu len naut a Korint len nəsaban lotokad gail.

APol itosi van hən ase?

APol itosi van hən alat siYesu len naut a Korint.

APol itos nalobulat napolisulan egai ɲais mai len naut a be?

Itosi van hən alat a Korint pəpadaɲ hən nasihau tovi A.D. 57 nəboɲ totoh len navile Efesus.

Len nəyaran siPol gail, evi lan navile sua ale itoh ei, ikel ur na-kel-uri-an tovoi husur aYesu. Nəboɲ nəvanuan galevis lukad nadəlomian, itabtabuh len naelta gail ale evi lan navile tile am. Len naut a Korint aPol itoh len nasihau esua hudhute. Len nalennəyal isod naim nətaɲolen gail mōs nəvat, ale len nalenmariug mai len nəSappat eɲusan husur aYesu. Nəboɲ aPol toriɲ naut ideh, isor tuṽ mōs alat siYesu ei, ale itos nalobulat napolisulan van hən galito hən ləbinau gat naɲusanan san ale hən aPol biɲgol ləbikad nədaɲan hən ləbeil gəgat len nadəlomian salito mai len nəbōnan lotokade suṽan alat siYesu. Nalobulat egai imaienan.

- 1) Na-ke-ivoi-an mai nasipaan (1.1-9)
- 2) Alat siYesu loṽitvituh husur nəvanuan na-il-a-mō-an gail (1.10–4.21)
- 3) Alat siYesu ləsagol natideh, naut kəmas galit sua igol naitian tosa habat (5.1-13)
- 4) Galevis len alat siYesu lukot hən galevis am len nakotan silat ləsəkad nadəlomian (6.1-11)
- 5) Alat siYesu galevis ləsənu ke limashusur nəvide aGot toləmasi len nəvide salit hən naitian (6.12-20)
- 6) APol isor var nausian gail alat a Korint lotousi. Nəsa inor len nəvide hən naitian mai nəmauran naitian toṽuer lan? (7.1-40)
- 7) APol isor var nausian husur naməɲod nəvanuan gail lotoviol hən mai nəlablab gail len natutumavan (8.1–11.1)
- 8) Nəvide tonor len nalotuan van hən aGot imabe? (11.2–14.40)
- 9) Alat lotokad nadəlomian lotomat, dereh limaaur len nəboɲ ta tahw balai o teṽuer? Biṽimaganan, dereh tevisi mabe? (15.1-58)

- 10) Alat siYesu lepipisah vat mabe m̄os alat lotokad nadəlomian len naprovens Jutea? Ale ase titarive van hən b̄eviol h̄ani mai galito? (16.1-4)
- 11) Na-sor-utaut-an siPol mai galevis am lotoke levi Korint hən l̄əberis alat siYesu ei (16.5-12)
- 12) Nə-maris-kotovi-an mai nasudələmian (16.13-24)

Na-ke-ivoi-an siPol

1 ¹ Ginau aPol nutos nalobulat napisulan egai. Len naləŋonian siGot, ilekis hən ginau hən notovi ahai pispisul seKristo, aYesu. Ginau mai aʔadato len nadəlomian, aSostenes, namrutosi.^a

² Nutos nalobulat napisulan egai van hən alat siGot len naut a Korint, aGot tokis gamit hən mət̄bevi esan səb̄on.^b Len aKristo aYesu mət̄ovi vanuan siGot səb̄on, gamit mai nəvanuan p̄isi len naut p̄isi lotoriŋ nəlolit len aMasta sidato, aYesu Kristo, aMasta salito mai aMasta sidato. ³ AGot aTəmadato mai Nasuḅ aYesu Kristo, areviol kəmas hən navoian mai gamito, mai arigol nəlomit tikad natəmat tabtab.

Nasipaan

⁴ Akis nosipa vi təban aGot hən gamito. Nosipa vi təban hən navoian san gai toviol kəmas h̄ani mai gamito len aKristo aYesu. ⁵ Len aKristo, len naḅisal p̄isi, aGot igol mət̄opul hən naviolan san gail, nasoruan p̄isi mai naləboian p̄isi. ⁶ Natenan igol nakitinan hən na-kel-uri-an husur aYesu Kristo namttokel mai gamito, iḅarḅar. ⁷ Imaienan, nəboŋ mət̄totoh vir natəlmaman siMasta sidato, aYesu Kristo (nəboŋ mət̄toləŋon masuḅ hən natəlmaman san), mət̄saḡidol len naviolan ideh seNunun aGot. ⁸ Dereh tigol mitidaŋ van vəbar nagilen, hən asike mət̄bikad natideh tosa len gamito tonor hən mət̄bipan̄is sile len nəboŋ siMasta sidato, aYesu Kristo. ⁹ Ale dereh aGot tigol natenan m̄os gamito, husur akis igol nəsa tokele. Ale aGot ekis gamit hən mət̄biḅon mai aNatun tovi aYesu Kristo, aMasta sidato.^c

Napəpəhwan len alat siYesu

¹⁰ Bathudud nadəlomian, len nahəsan aMasta sidato, aYesu Kristo, nous gamito, noŋir gamit ke, mət̄esua len nəsa mət̄bikele, hən asike b̄ikad napəpəhwan len gamito, be hən mət̄besua len nənauan samito mai nabunusian samito. ¹¹ Bathudud saŋw gail len nadəlomian, nokəmaienan husur galevis len nəbathudud siKloe lukel ḅarḅar h̄ani mai ginau ke mət̄tosor ḅalḅal. ¹² Ale nekəmaiegai beti ke: gamit sua ike, “Novi siPol,”

^a 1.1 Uman 18.17   ^b 1.2 Uman 18.1   ^c 1.9 Deu 7.9

togon ike, “Novi siAḗollos,” sual am ike, “Novi sePita,” ale sua tile am ike, “Novi seKристо.”^d 13 Mətunau ke məttoḗboi mətḗpəpəhun aKристо maienan a? Mətunau ke ginau, aPol numat len nəhai balbal mōs gamito a? Mətubaptais len nahəsan aPol a? Aoa!

14 Nosipa vi təban aGot ke nəḗbaptais hən gamit ideh be Krispus mai aKaius ḡai.^e 15 Imaienan, avan ideh edədas ḗike tobaptais len nahəsagw. 16 (O nəlogw iboḗboḗ hən notobaptais hən alat lototoh len naim siStefanas; be nəḗnau gat ideh am notobaptais hən galito.) 17 Be noil hirhir ke, aKристо sasəvat ginau hən nəḗibaptais hən nəvanuan gail, be esəvat ginau hən nəḗikel ur na-kel-uri-an tovoi. Emətahun nəḗikel uri len namitisau hən nasoran. Nətakəmaienan, nəmatan seKристо len nəhai balbal tagəm vi ut kəmas.

18 Husur namilen nəmatan seKристо len nəhai balbal savi natideh len alat lotohusur naḗisal van hən nəmasigan. Be evi nədaḡan siGot len gida-to, aGot tolav kuv gidat dan nəsaan sidato. 19 Hum natosian siGot toke, “Dereh nigol namitisau silat lotokad namitisau tevi ut kəmas, ale alat lotokad nəkadulito, dereh nigol naləboian salit teḗuer.”^f

20 Nəvanuan tokad namitisau hən nəmauran tonor, gai be? Nəvanuan tokad namitisau hən nalo, gai be? Nəvanuan na-sor-levlev-an hən naur ta daməḡai, gai be? AGot igol namitisau silat navile eg a pan evi ut kəmas.^g

21 Husur aGot, len namitisau san hən nəmauran tonor, igol nəvanuan navile a pan, len namitisau salito, lodədas ləḗeləboi gai. Be len na-kel-uri-an namttokel uri lotonau ke tovi ut kəmas, aGot ehəhəvur hən tolav kuv alat lotoriḡ nəlolit lan, dan nəsaan salito. 22 NaJu lous namerikel gail, alat a Kris ludoḡ kitev namitisau. 23 Be ginamit m̄au, namtukel ur nəmatan seKристо len nəhai balbal. NaJu, nəlolit ipaḡpaḡ sile, alat a Kris, luke tovi na-sor-melmel-an ḡai.^h 24 Avil aKристо evi nədaḡan mai namitisau siGot hən nəmauran tonor mōs alat aGot tokis galito, naut kəmas lotovi Ju o lotovi lat a Kris. 25 Husur na-sor-melmel-an siGot evi mitisau hən nəmauran tonor tosəhor namitisau sinəvanuan, ale nakulan siGot idaḡ səhor nədaḡan sinəvanuan.

26 Bathudud nadəlomian, mitinau gamito nəboḡ aGot tokis gamito. Len nabunusian silat navile a pan, evis ḡai len gamito lukad namitisau, evis ḡai lovi vanuan totibau, nəboḡ lotopas gamito, evis ḡai luḗat nəhes. 27 Avil aGot ilekis hən nəsa tovi ut kəmas len nabunusian silat navile a pan, hən ḗigol alat lotokad namitisau, nahurulit ḗisa. Ilekis hən alat ləsədaḡ len nabunusian silat navile a pan hən ḗigol alat lotokad nədaḡan, nahurulit ḗisa. 28 AGot ilekis hən alat len navile a pan ləsəvat nəhes

^d 1.12 Uman 18.24. Len naut egai len nasoruan ta Aram, lokis aPita hən aKefas.

^e 1.14 *Krispus*: Uman 18.8; *Kaius*: Uman 19.29. ^f 1.19 Isa 29.14 ^g 1.20 Job 12.17; Isa 19.12, 44.25 ^h 1.23 Luk 2.34; Kal 5.11

len n̄bathuyah salito, mai alat navile a pan lotom̄atahun galito; ilekis h̄an alaten lotovi ut k̄emas h̄an b̄igol n̄esa tom̄elas len nabunusian silat navile a pan, b̄eḡam vi ut k̄emas. ²⁹Imagenan, avan ideh ed̄adas b̄isor patpat gai m̄ahat len n̄ahon aGot. ³⁰Be aGot igol m̄etukad n̄ab̄onan mai aK̄risto aYesu, toḡam vi mitisau siGot h̄an n̄emaauran tonor m̄os gidato. Namilen ke, len aK̄risto, aGot erinji ke datunor len n̄ahon, igol datovi esan s̄ab̄on ɲai, ale igol datukad n̄amakuvan dan n̄esaan toban̄jis gat gidato. ³¹Imagenan, hum natosian siGot toke, “Avan ideh toke b̄isor patpat nati-deh m̄ahat, tisor patpat Nasūb̄ aGot m̄ahat.”ⁱ

2 ¹Bathudud nad̄alomian, n̄aboɲ notoḡam h̄an gamito h̄an notokel ur na-kel-koti-an husur aGot, n̄asasor len nāvivan, n̄asasor len namitisau. ²Husur ke, n̄aboɲ nototoh mai gamito, nunau koti ke, asike n̄ab̄ikel ur natideh am, be nikel ur aYesu K̄risto ɲai, mai n̄emat̄an san len n̄hai balbal. ³N̄aboɲ nototoh mai gamito, n̄es̄adaɲ, nom̄atahw, ninegw epil habat.^j ⁴Ale len nasoruan sagw mai na-kel-uri-an sagw n̄asasor len namitisau sin̄evanuan h̄an notoliv gamito. Be noriɲ gat n̄alogw len aNunun aGot mai n̄adaɲan san, ⁵h̄an m̄at̄b̄ikad nad̄alomian len n̄adaɲan siGot, savi len namitisau sin̄evanuan.

Namitisau siGot h̄an n̄emaauran tovoi

⁶Avil n̄aboɲ namttotoh mai alat lotomatmatu len nad̄alomian salito, namtusor len namitisau h̄an n̄emaauran tonor. Savi namitisau ta dam̄a-ɲai mai silat lotoil a m̄o len navile a pan gagai l̄ab̄eb̄uer. ⁷Avil nusor len namitisau siGot h̄an n̄emaauran tonor, namitisau ta m̄o tosusuah, dattot̄etan h̄ani, namitisau aGot toutaut h̄ani sutuai tia m̄os n̄ayalyalan dat̄b̄ikade maii, namitisau aGot togol toɲarɲar len aYesu. ⁸Alaten lotoil a m̄o len navile eg a pan lot̄etan h̄an namitisau enan siGot h̄an n̄emaauran tonor. L̄etal̄ab̄oii, asike l̄etaɲos gat Nasūb̄ toyalyal len n̄hai balbal. ⁹Avil natosian siGot ike,

“Nam̄etan n̄evanuan ideh sak̄eta l̄ab̄oii,
n̄edarin̄an n̄evanuan ideh sas̄es̄eloɲ l̄ab̄oii,
n̄anauan sin̄evanuan ideh s̄enau s̄əhot
n̄esa aGot toutaut h̄ani m̄os alat lotol̄emas buni.”^k

¹⁰Be len aNunun, aGot ikel v̄əhot natgalenan mai gidato. Ale aNunun aGot el̄ab̄oi natit ɲisi, el̄ab̄oi natit gail siGot am, n̄evanuan tod̄adas b̄el̄ab̄oi s̄əhoti. ¹¹Husur, s̄ekad avan ideh tol̄ab̄oi n̄anauan sin̄evanuan, be nanunun n̄evanuan enan s̄ab̄on ɲai el̄ab̄oii. Imagenan, s̄ekad avan ideh tol̄ab̄oi n̄anauan siGot, be aNunun aGot s̄ab̄on ɲai el̄ab̄oii. ¹²Ale gidat, dats̄ekad nanunun navile a pan, aGot saviol h̄ani mai gidato, be datukad aNunun aGot. AGot eviol h̄ani mai gidato h̄an dat̄bel̄ab̄oi natit ɲisi aGot

ⁱ 1.31 Jer 9.24   ^j 2.3 Uman 18.9   ^k 2.9 Isa 52.15, 64.4

toviol kēmas hēni mai gidato. ¹³Nəboŋ namtbikel natgalen mai gamito, namtsasor len namitisau tovi p̄usanan sinəvanuan. Ao, namtukel nasoruan tovi p̄usanan seNunun aGot. Len nasoruan seNunun aGot, namtusor vəsvəsai nakitinan san gail.

¹⁴Be nəvanuan aNunun aGot satoh lan, emətahun natit gail lotogəm len aNunun aGot, husur len nabunusian sivan enan, lovi melmelan ŋai. Ale edədas b̄eləboi səhot natgalenan, husur na-ləboi-səhoti-an enan egəm len aNunun aGot ŋai. ¹⁵Be gidat, aNunun aGot totoh len gidato, datoləboi datb̄ebunus ləboi natit p̄isi hən datb̄ike tovoi o tosa. Be savi hən nəvanuan, aNunun aGot satoh lan, hən b̄ebunus ləboi nəlodato hən b̄ike tovoi o tosa. ¹⁶Husur, hum natosian siGot toke,

“Ase eləboi nənauan siGot

hən b̄eləboi b̄ikel na-sor-p̄usp̄usan-an maii?”^l

Be gidato, datukad nənauan seKristo.

Nəpəpəhwan len alat siYesu

3 ¹Bathudud nadəlomian, nəboŋ nototoh mai gamito, nəsaləboi nəb̄isor mai gamit hum məttoamatmatu, hum aNunun aGot totoh tobəlav len gamito. Ao, nusor mai gamito suṁnan məttovi vanuan, naləŋonian hən nibemit towol hən nəmauran samit ŋai, suṁnan məttovi tuhtətai len nəmauran məttoke len aKristo. ²Nəboŋ notoṗusan, ehum notovəhasys hən gamit ŋai, nəsavəŋan gamit hən nəhanian tin, husur məttoədədas mətbihani. Kitin, məttoədədas mətbihani sal,^m ³husur naləŋonian hən nibemito iwol hən nəmauran samit ŋai. Mətutabulol bulos gamit gabag, mətov̄itv̄ituh sal. Mətunau ke naləŋonian hən nibemito sawol hən gamit a? Mətunau ke mət̄sasum̄nan alat navile a pan a? ⁴Husur nəboŋ gamit ideh toke, “Novi siPol,” ale togon toke, “Novi siAṗollos,” mətohusur nav̄ide silat navile a pan ŋai!ⁿ

⁵Be aAṗollos evi sa?^o APol evi sa? Ginaməru namrovi vanuan nauman ŋai namrtovi tarhət samito hən mətbiCAD nadəlomian. Namrugol ŋai nauman aGot toriŋi len navəlanamər v̄isusua hən namrb̄igole. ⁶Ehum ginau notomabul namisurhut na-kel-uri-an tovoi len nəlomito, ale aAṗollos epusi, be aGot igol itov, evivi məhat. ⁷Imagenan, gai tomabule mai gai topusi arovi ut kēmas, husur evi aGot m̄au togol totov, toviivi məhat. ⁸Ale gai tomabule mai gai topusi arovm̄ mos natsua ŋai, ale dereh aGot teviol mai gəlar hən nakonp̄urp̄uran tonor hən nauman səlaru v̄isusua. ⁹Ginaməru namroum b̄onb̄on siGot, gamit mətohum nəhol siGot, mətohum naim aGot toum hēni.

¹⁰Len navoian aGot toviol kēmas hēni mai ginau hum notokad namitisau hən na-um-im-an, ginau noriŋ nəpaudesen, ale togon eum len

^l 2.16 Isa 40.13   ^m 3.2 Ipru 5.12-13   ⁿ 3.4 1Kor 1.12   ^o 3.5 Uman 18.24-28

nəpaudesen enan. Be avan ideh toum lan, telələgau hən nāvide toum hənī lan! ¹¹Husur avan ideh edədas b̄eriŋ nəpaudesen ideh tile am be nəpaudesen en topat tia. Ale aYesu Kristo evi nəpaudesen enan. ¹²Avan ideh b̄eum hən naim len nəpaudesen enan tovi aYesu, eləboi b̄eum hənī hən nagol, nasilva, nəvat gəlgəlan, nəhai, naliol o nəbathuwit. ¹³Nəvanuan b̄eum hən naim maienan, nauman san dereh tiḫarḫar. Husur Nəboŋ siNasuḅ dereh tigol nauman timasil. Dereh nəhab tevəhot nauman ke tomabe. Nəhab dereh tihan kitev nauman sinəvanuan ḫisi, saḅi ke tovoi o tosa. ¹⁴Nəsa nəvanuan toum hənī asike ḫipaŋ len nəhab, gai dereh tikad nakonḫurḫuran san. ¹⁵Be nəhab ḫihan ḫis nəsa nəvanuan toum hənī, dereh asike ikad natideh. Gai ḫai dereh tilavutur; aGot tilav kuvi, be tehūm tilav kuvi tur len nəhab towunwun.

¹⁶Gamit māu mətovi naim siGot, ale aNunun aGot itoh len gamito. Mətsənau səhoti a? ¹⁷Avan ideh b̄emədas bun naim siGot, aGot dereh temədas bun nəvanuan enan. Husur naim siGot evi esan səḅon ḫai, ale gamit mətovi naim enan siGot.

¹⁸Samteḫaras gamit səḅomito. Gamit ideh ḫinau ke tovi vanuan namitisau len nabunusian sinavile a pan, ivoi ke “timelmel” hən ḫikad namitisau hən nəmauran tonor. ¹⁹Husur namitisau sinavile eg a pan evi melmellan ḫai len nabunusian siGot. Hum natosian siGot toke, “AGot igol nəvanuan namitisau lubat len nəhai tata hən namitisau salito.”^p ²⁰Ale len naut tile am ike, “Nasuḅ aGot eləboii ke nənauan sinəvanuan namitisau lovi ut kəmas ḫai.”^q ²¹Samtikele am ke məttovi sitegai o sitea hən mətḫipatpat gamit məhat lan; husur natit ḫisi evi samito. ²²APol, aAḫollos, mai aPita, navile eg a pan, nəmauran mai nəmatan, natit gail ta daməḫai mai natit gail lotogəm sal, natit ḫisi lovi samito. ²³Ale mətovi seKristo, ale aKristo evi siGot.

Ahai pispisul gail seKristo

4 ¹Imaienan, ivoi hən nəvanuan gail ləḫinau ke namttovi vanuan nauman seKristo, aGot toriŋ nakitinan san tokel vəhot gail len navəlanamito. ²Nəvanuan nauman tokətkəta təban natit siMasta san gail, timasum tivoi hən aMasta san ḫisaḅi ke todaŋ len gai. ³Gamit mətḫisaḅi ke notovoi o notosa, o nakotan ideh hən nəvanuan ḫisaḅi ke notovoi o notosa, savi natideh len ginau. Ginau am, səpat len ginau hən nəḫisaḅi ke notovoi o notosa. ⁴Nəlogw imasil, be natenan tu sagol ke notonor. Evi Nasuḅ səḅon ḫai ḫisaḅi ke notovoi o notosa. ⁵Imagenan, samtesigarir hən mətḫisaḅ səhoti ke natideh tovoi o tosa. Mititoh vir nagəman siNasuḅ. Len nəboŋ enan natit gail lotosusuah len nəmargobut, dereh gai teriŋ natgalen len naḫial hən ləḫiḫarḫar; ale dereh tevəhot naləŋonionian gail len

^p 3.19 Job 5.13   ^q 3.20 Psa 94.11

nəlon nəvanuan gail. Beti na-sor-sal-suhi-an vi təban nəvanuan v̄isusua, dereh tegəm len aGot.

⁶Bathudud nadəlomian, nusor husur ginau mai aAṗollos hən mət̄beləboi namilen nasoruan egai toke, “Sagigol səhor nəsa natosian tokele.” Beti asike mətupatpat avan ideh məhat səhor avan togon. ⁷Hum ma məttonau suluṽi ke məttovi vanuan totibau len aKристо. Hum ma məttonau suluṽi ke məttoke kad natideh aGot saviol hənı mai gamito. Be aGot b̄eviol hən natit p̄isi mai gamito, imabe mətupatpat gamit məhat len nəsa məttoke kade?

⁸Hum ma məttonau suluṽi ke məttoke kad natit p̄isi tia məttole ḡoni. Hum ma məttonau suluṽi ke məttopul hən natite tia. Hum ma məttonau suluṽi ke məttovi kiṅ gail tia len natoḡan pipihəlan aGot ginamit namttobuer. Ooo noləḡon masuṽ ke mətavi kiṅ gail, hən ginamit tu namttavi kiṅ gail mai gamito! ⁹Namtovi hai pispisul, be nunau ke aGot toriṅ ginamit naməkot len nəḡon nəvanuan gail hum namttovi vanuan nabəbaṅisan lotoyar vi lan nəmatan. Esuṡan toriṅ ginamit len nadrama sua, hən navile a pan ləberis nəmatan sinamito, aṅel gail mai nəvanuan gail am. ¹⁰Len nabunisian sinəvanuan gail namtumelmel. Evoi, namtumelmel ṡos aKристо. Be gamit ṡau, mətunau suluṽi ke məttoke kad namitisau len aKристо. Luke namttokul, be gamit ṡau mətunau suluṽi ke məttoke daṅ. Mətunau suluṽi ke məttoṽat nəhes be luke namttovi ut kəmas. ¹¹Nokitin ke, vəbar gagai namtumalkəkat, namtumaduh, nahurabat sinamit emətartar. Nəvanuan gail lotuh mədas ginamito, namtsəkad naut ideh tovi ut a im. ¹²Namtoum idaṅ hən navəlanamit səḡonamito. Nəboṅ nəvanuan gail lotosəvar ginamito, namtous aGot hən b̄ivoi hən galito. Nəboṅ lotomədas bun ginamit hən namttoləḡon tosa vəsa, namtudaṅ b̄uri.^r ¹³Nəboṅ lotosor mədas nahəsanamito, namtoṅir galit hən ləbəhusur aKристо. Ehum namttogəm vi pəhasoṅ hən navile a pan, nəpəhsago sinəvanuan p̄isi vəbar gagai.

¹⁴Nəsatos natḡalenan hən nahurumit b̄isa lan, be nutosi hən nəbikel nalələḡauan mai gamit məttoṡuṡan anatugw gail notoləmas bun gamito, hən asike mət̄bimagenan am. ¹⁵Naut kəmas məttoke kad nəvanuan lotovi 10,000 lotokətkəta təban gamito len aKристо, mətukad atəmamit evis ḡai. Husur len aKристо aYesu, len na-kel-uri-an tovoi notokel mai gamito, noḡəm vi atəmamit len nadəlomian. ¹⁶Ale husur notovi atəmamito, noṅir gamit ke mitigol tətəṽ hən ginau.^s ¹⁷Nosəvat aTimoti van hən gamito ṡos natenan. Len nadəlomian evi anatugw notoləmas buni, todaṅ len Nasuḡ.^t Dereh teliv nənauan samit təlmam van hən naṽide notokade len nəmauran sagw len aKристо aYesu. Naṽide enan notokade, inor hən nəpṡusanan notokel mai alat siYesu len naut p̄isi.

¹⁸Gamit galevis lunau ke asike nəbəḡəm hən gamito ale lupatpat galit məhat. ¹⁹Avil asike idareh nəḡəm hən gamito, Nasuḡ b̄idaṡ hənı. Ale

^r 4.12 Uman 18.3   ^s 4.16 1Kor 11.1; Flp 3.17   ^t 4.17 Uman 16.1-3; 1Tim 1.2

dereh nebunus kitevi ke, alat lotopatpat galit məhat, lusor patpat galit məhat ɲai, o lukad nədaɲan siGot. ²⁰Husur nəkadun natoħan pipihəbələn aGot savi len nasoruan ɲai be evi len nabiltidaɲan san. ²¹Mətoləɲon nəsa? Nəboɲ nəbēgəm hən gamito, mətuke nipat nəhai hən nəbīvas gamit həni, o mətuke neɲəm len na-ləmas-buni-an mai len navide bəmədaυ?

Mitikai hən nauluḿan togol naitian tosa hən bēvivilə

5 ¹Noləɲon isa masuḿ husur na-kel-uri-an sua notosəsəloɲ həni. Na-kel-uri-an ikele ke ikad naitian tosa len gamito. Evi naitian tosa vəsa batbat. Isa səħor nəvide silat ləsəkad nədələmian: auluḿan sual ei igol naitian mai asoan atəman. ²Imabe mətupatpat gamit məhat hum naten savi natideh? Mitimaslolosa! Mitimaskai hən atenan togol natenan dan gamito! ³Len nibegw nəsatoh mai gamito, be naut kəmas nibegw satoh ei, len nanunugw nutoh mai gamito. Ale suḿan nototoh ei, nusab səħoti tia ke len nədaɲan siMasta sidato, aYesu, atenan togol natenan timaspanis. ⁴Imagenan, len nabonbənən samito mai nanunugw mai nədaɲan siMasta sidato, aYesu, ⁵məteriɲ atenan len navəlan aSetan, ḿos nabəruan san topul hən nəsaan bēbuer buni, hən aYesu bilav kuv nanunun atenan dan nəpanismen len Nəboɲ siNasuḿ. ^ν

⁶Na-sor-patpat-gamit-məhat-an samito savoi! Mətsaləboii ke tohum nayis a? Nayis tokəkereh igol nəflaua pisi len nabesin itob. ^ω ⁷Mitimasbar hən nayis tomatu, tohun nəsaan, dan gamito, hən mətēgəm vi flaua veveu səkad nayis lan. Ekitin, mətəhum nabəta səkad nayis lan. Husur aKristo imat tia hən bilav kuv gidat dan nəsaan sidato. Ehum natuhsip-sip lototutumav həni len nəPasova. ^x ⁸Imaienan, datihan len nəhanan nəPasova sidato, nayis tomatu toḿuer, nayis hən nəsaan mai naləɲonian hən nəsaan. Be datihan nabəta səkad nayis lan, nabəta hən naveveuan mai nakitinan. ^ν

⁹Len naləbulat napisulan nototosi van hən gamit a ḿo, nuke, samtitaħ mai alat lotogolgol naitian tosa. ¹⁰Nəboɲ notosor husur alat lotogolgol naitian tosa, nəsasor husur nəvanuan navile a pan lotogol naitian tosa. Nəsasor husur nəvanuan navile a pan lotoləɲon masuḿ hən natite, o lotovənvənah o lotolotu hən nəlablab gail. Nətake mətəbulatut dan galito, gamit pisi məttəmasgam dan navile eg a pan. ¹¹Be gagai nukel pəpəp

^ν **5.1** Lev 18.8; Deu 22.30. Len nasoruan ta Kris ike: *auluḿan sual ikad asoan atəman*. Ale alitenan savi anana san matmat be evi asoan atəman. ^ν **5.5** 1Tim 1.20. Len naut egai alat lotokad namitisau hən nasoruan siGot lukad nabunusian eru. Esual ike: *ḿos nabəruan san topul hən nəsaan bēbuer buni*, togon ike: *ḿos na-mədas-niben-an*. ^ω **5.6** Len nəvide tomaienan, avan sua togol nəsaan emədas nəvanuan gail hən galit am ləbigol nəsaan enan. ^x **5.7** Exo 12.3, 5, 21. Nau təlmam hən nəPasova naməkot. AGot ikel mai alat selsrael ke lipan natuhsip-sip ale hani mai nabəta səkad nayis lan. Ale ike libar hən nayis pisi dan naim salit gail, han nabəta səkad nayis lan len nəmariboɲ toməlvru. ^ν **5.8** Exo 13.7

hən namilen natosian sagw a m̄o. Imaiegai ke: samtitah mai avan ideh tokel ke tovi awawa samit len nadəlomian be togolgol nəsaa sal. B̄igol-gol naitian tosa, b̄eləŋon masūv hən natite, b̄ilotu hən nəlablab gail, b̄isor mēdas nahəsən nəvanuan gail, b̄etərog akis, o b̄evənvənah, samtitah maii. Nəvanuan tomagenan, samtihan maii boŋ ideh.

¹²⁻¹³Husur səpat len ginau hən nəbisaḅ səhoti ke avan ideh səkad nadəlomian tipanis. AGot dereh tike tipanis o asike ipanis. Avil gamit məttoḱad nadəlomian, ipat len gamito hən mətḅisaḅ səhoti ke gamit ideh tosa tipanis. Husur natosian siGot ike, “Mitikai hən nəvanuan tosa dan gamito.”^z

Nakotan len gamit məttoḱad nadəlomian

6 ¹Ideh len gamit siYesu b̄ike b̄ikot hən gamit togon, imabe arous nəmatsistret səkad nadəlomian len aGot hən b̄ebətah len nakotan səlaru? Imabe arsaus nəvanuan siGot hən ləb̄ikot hən gəlaru? ²Mətsaləboii ke nəvanuan gail siGot dereh lebətah len nakotan hən ləb̄epəpəhun navoian dan nəsaa silat navile a pan a? Ale mətḅebətah hən mətḅepəpəhun navoian dan nəsaa silat navile a pan, imabe mətsaləboi mətḅisaḅ səhot nakitinan len nakotan lotopat sil natit gail lotovi ut kəmas? ³Dereh datebətah hən datḅepəpəhun navoian dan nəsaa siaŋel gail mai len natit gail hən nəmauran egai. Mətsaləboii a? ⁴Imagenan, mətḅike mətḅikad nakotan husur natideh hən nəmauran egai, savoi hən mətḅeus amatsistret savi siYesu hən b̄ebətah len nakotan enan. ⁵Nahurumit tisa! Timaskad avan ideh len gamito tokad namitisau hən nəmauran tonor, hən b̄ebətah suḅman nəmatsistret len nakotan ideh samito. ⁶Be len gamito, nəvanuan nadəlomian sua ikot hən nəvanuan nadəlomian togon—be igole len nəhon nəmatsistret gail ləsəkad nadəlomian len aGot!

⁷Bathut ke məttoḱad nakotan gail len gamit gabag, gamit p̄isi mətsawin kasi, mətsasəhor natideh! Nəvanuan togon b̄igol nəsaa sanor hən gamito, riŋi ŋai, samtikot həni. Ivoi am hən mətḅidaḅ hən gai togol nəsaa sanor hən gamito. Ivoi am hən mətḅidaḅ hən gai tovənoh natit p̄isi samito! ⁸Be gamit gabag māu, mətugol nəsaa sanor hən gamito. Mətogaras gabag hən gamito hən mətḅevənoh natit samit gail. Ale mətugol natgalenan van hən awawa samit len nadəlomian! ⁹Nəvanuan ləsənor asike asike lutoh len natohan pipihabəlan aGot. Mətsənau səhoti a? Mitimasnau hən asike mətḅisab. Husur alat lotogol naitian tosa, alat lotolotu hən nəlablab gail, alat lotogol naitian toḅur kotov nəlahan, alaluḅman lotoḅur hən nibelit hən naititian, alaluḅman lotogol naitian mai alaluḅman, ¹⁰alat lotovənvənah, alat lotoləŋon masūv hən natite, alat lototərog akis, alat lotosor mēdas

^z 5.12-13 Deu 13.5, 17.7

nahəsan nəvanuan mai alat lotogol nasənanahan hən ləbēvənoh natit gail, asike lutoh len natohan pipihəbələn aGot togəm balai. ¹¹Ale a mō gamit galevis lovi vanuan lotomaienan. Be aGot igol məttoveveu dan nəvīde galen lotosa, igol məttohad nəbōruan san, məttovi esan səbōn, ale eriŋi ke məttonor len nəhon len nahəsan Nasuḅ aYesu Kristo mai len aNunun aGot sidato.

Mitigam dan naitian tosa

¹²Hum ma avan ideh bīke, “Len nəmakuvan sagw dan nalo, noləboi nəbīgol natideh.” Be ginau nuke, nəvīde galevis ləsavoi hən ginau. Hum ma avan ideh bīke, “Len nəmakuvan sagw dan nalo noləboi nəbīgol natideh.” Be ginau nuke, asike nudaḿ hən natideh bīwol hən ginau hum notovi slev san. ¹³Hum ma avan ideh bīke, “Nəhanian ipat mōs natəbaŋ, ale natəbaŋ ipat mōs nəhanian.” Be nukel mai gamit ke, dereh aGot tigol natəbaŋ mai nəhanian areḅuer. Avil nibedato ləsatoh mōs naitian tosa, lutoh mōs Nasuḅ ale Nasuḅ evi Masta hən nibedato. ¹⁴Ekitin ke, len nədaŋan san, aGot igol niben Nasuḅ ile məhat dan nəmatan, ale dereh aGot tigol nibedat am lile məhat dan nəmatan.

¹⁵Nibemit lovi nahudhuben aKristo. Mətsaləboii a? Datbələboii ke nibe-dat lotovi nahudhuben aKristo, inor ke nəvanuan tovi hudhuben aKristo, bībōn mai napəhaḅut toḅurḅur hən niben a? Satimaienan! ¹⁶Nəvanuan toḅon mai apəhaḅut toḅurḅur hən niben, nibelaru arosua. Mətsaləboii a? Husur natosian siGot ikele len natubatan ke, “gəlaru dereh aregəm sua suḿan niben tosua ŋai.”^a ¹⁷Avil nəvanuan toḅon mai Nasuḅ, nanunun mai aNunun aYesu arosua.

¹⁸Mitimasgam dan naitian tosa! Nəsaan gail pīsi am nəvanuan togo-le, igole vivile dan niben. Avil nəvanuan togol naitian tosa, igol nəsaan van hən niben gabag. Emədas niben gabag. ¹⁹Nibemit lovi naim seNunun aGot, aGot toviol həni mai gamito. Mətsaləboii a? Gamit mətsavi samit səbōmito,^b ²⁰husur nəsa aGot toḅur gamit həni, etibau masuḅ.^c Imagenan, len nibemito, len natit pīsi mətḅigole, mitimasputsan nəyalyalan siGot.

Nəlahan

7 ¹Ale gagai nuke nisor husur nasoruan samit gail len naləbūlat napisulan mətotosi van hən ginau. Mətuke, “Ivoi hən naluḿan ideh hən asike bībar niben napəhaḅut.” ²Avil bathut nəvanuan isōbur lotogol naitian tosa, nukel mai gamit ke, naluḿan tolah tikad naitian mai asoan səbōn, ale napəhaḅut tolah tikad naitian mai asoan səbōn. ³Asoan auluḿan bələŋon naitian, auluḿan tigole maii. Asoan apəhaḅut

^a 6.16 Gen 2.24   ^b 6.19 1Kor 3.16; 2Kor 6.16   ^c 6.20 Nəsa aGot toḅur gidat həni evi nəmatan siYesu tovi aNatun tosua səbōn.

beləŋon naitian, apəhaʋut tidañ həni maii. ⁴Niben apəhaʋut savi esan səbon ŋai, be evi sisoan. Ale len naʋide tomaianan, niben auluñan savi esan səbon ŋai, be evi sisoan. ⁵Samretəgau gat nibemər səboməru dan gamər gabag. Be mərbike mərbisor tuʋ husur nəmariboŋ galevis, ale mərbidañ mai gamər gabag, inor hən mərbətəgau gat nibemər səboməru dan gamər gabag. Nəboŋ nəmariboŋ galenan ləbinoŋ, miriʋon tətəs. Asike mərbigole, dereh aSetan tidas pişal hən beliv gaməru hən mərbiteh husur mərsədaŋ. ⁶Nəsakel nakelean todaŋ ke mirimastəgau gat nibemər səboməru dan gamər gabag mōs na-sor-tuʋ-an; ao nudañ hən bimaianan ŋai. ⁷Beti noləŋon ke nəvanuan pişil lətasuñan ginau. Be len nakitinan, gidat pişil datukad naviolan aGot toviol hən vişusua mai gidato. Nəvanuan sua ikad naviolan tomaiegai, nəvanuan sual am ikad naviolan tomaianan.

⁸Ale nukel mai alaluñan asoalit lotomat mai nəbatunau pəhaʋut gail ke, asike ləbilah be ləbitoh maianan ŋai, suñan ginau, ivoi. ⁹Be asike ləbetəgau gat nəlolito dan naitian tosa, lilah. Husur savoi hən ləbeləŋon masuʋ hən naitian; ivoi səhori am ke lilah.

¹⁰Nukad nakelean todaŋ mōs nəvanuan nadələmian lotolah. Savi nakelean sagw be evi siYesu. Imaiegai ke: napəhaʋut sateriŋ asoan. ¹¹Be alitenan bəriŋ asoan, satilah mai naluñan ideh am. Alitenan titoh maianan ŋai o tigol nəsasaa tokade mai asoan tinoŋ ale tiʋon təlmam maii. Ale naluñan sateriŋ asoan.^d

¹²Ale nukad nakelean mōs nəvanuan gail am. Evi ginau notokele, savi Nasuʋ. Nekəmaiegai ke: naluñan ideh siYesu bikad asoan səkad nadələmian, ale alitenan bəhəhaʋur hən bitoh maii, auluñan satetiʋos həni. ¹³Ale napəhaʋut ideh siYesu bikad asoan səkad nadələmian, ale atenan bəhəhaʋur hən bitoh maii, apəhaʋut satetiʋos həni. ¹⁴Husur nəlahan apəhaʋut siYesu tokade mai asoan inor len nəhon aGot bathut nadələmian selitenan. Ale nəlahan auluñan siYesu tokade mai asoan inor len nəhon aGot bathut nadələmian sitenan. Asike təmagenan, natətai samit gail lətatoh len nəbathudud tobiŋbiŋal len nəhon aGot. Be gagai lutoh len nəbathudud tonor len nəhon. ¹⁵Be gai səkad nadələmian beləŋon natiʋosan, tehusur naləŋonian san. Nəboŋ tomaianan, nəlahan enan səbaŋis gat asoan tokad nadələmian. Be beləboi bigole, nəvanuan tokad nadələmian tetəgau gat nəlahan səlaru bathut aGot ekis gidato mōs natəmat. ¹⁶Latpəhaʋut məttovi siYesu, len gamito hum ma asoamit ləberiŋ nəlolit len aYesu. Ale laluñan məttovi siYesu, len gamito hum ma asoamit ləberiŋ nəlolit len aYesu.

¹⁷Be gamit vişusua, asoam bimat o asoam bikad nadələmian o asoam asike bikade, len natohan ideh gototoh lan nəboŋ aGot tokis gaiug, gitoh maianan lan. Nukel nakelean enan todaŋ mai alat siYesu len naut pişil.

^d 7.11 Hən naves 10-11, ris Mat 5.32, 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18

¹⁸Avan ideh b̄ikad na-tiv-dalusi-an n̄əboŋ aGot tokisi, satesusuan nabu-
 ŋon hum s̄ekad na-tiv-dalusi-an. Ale asike b̄ikad na-tiv-dalusi-an n̄əboŋ
 aGot tokisi, satikade. ¹⁹Dat̄b̄ikad na-tiv-dalusi-an o dat̄b̄ipar tiv-dalu-
 si-an savi natideh. Be dat̄bigol husur nakelean todaŋ aGot tokele, enan
 nab̄iltitite! ²⁰Len natideh avan ideh totoh lan n̄əboŋ aGot tokisi, titoh
 maienan lan. ²¹Govi slev n̄əboŋ aGot tokis gaiug a? B̄imagenan, sa-n̄əloŋ
 tetuhatuh h̄əni. Avil ḡəb̄eləboi ḡəb̄ikad n̄əmakuvan h̄ən asike ḡəb̄evi slev
 am, gigole. ²²Husur n̄əvanuan tovi slev n̄əboŋ aGot tokisi, savi slev am
 be evi siNasūb̄. Len n̄əvide tomaienān, n̄əvanuan savi slev n̄əboŋ aGot
 tokisi, evi slev seKris̄to. ²³N̄əsa aGot toŋur gamit h̄əni, etibau masūv̄.
 Samtehusur n̄əvanuan gail sūm̄an m̄əttovi slev salito. M̄ətehusur Nasūb̄.
²⁴Bathudud nad̄əlomian, len natideh m̄əttotoh lan n̄əboŋ aGot tokis gami-
 to, mititoh mai aGot lan.

Alat l̄əsələh

²⁵Ale gagai nuke nisor var nausian samit husur navensus gail. N̄əsəkad
 na-kel-buni-an ideh siNasūb̄, be nukel n̄ə-nau-s̄əhoti-an sagw, bathut len
 nalolosaan san, Nasūb̄ igol notodaŋ len gai. ²⁶Imaienān, bathut n̄əmau-
 ran todaŋ m̄əttotoh lan, nunau maiegai ke: ivoi h̄ən naulūm̄an b̄itoh hum
 totoh gagai. ²⁷Ḡəb̄ilah mai nap̄əh̄əv̄ut tia, sagidas p̄isal h̄ən ḡəb̄ima-
 kuv dan n̄əlahan sam̄əru. Asike ḡəb̄ilah, sagidas p̄əh̄əv̄ut h̄ən ḡəb̄ilah
 maii. ²⁸Be ḡəb̄ilah, savi n̄əsaan; ale navensus b̄ilah, savi n̄əsaan. Be alat
 lotolah dereh lisab̄ n̄əmauran egai tidaŋ len n̄əboŋ gail, ale nom̄ətahun
 m̄ətb̄eləŋon b̄isa maienan.

²⁹Bathudud nad̄əlomian, nek̄əmaiegai ke: namityal ēmidol. Gagai
 van, naulūm̄an tokad asoan, n̄əlahan s̄əlaru satiwol h̄ən n̄əmauran san.
³⁰N̄əvanuan totaŋ, n̄ətaŋan san satiwol h̄ən n̄əmauran san. N̄əvanuan
 toh̄əh̄əv̄ur, nah̄əh̄əv̄uran san satiwol h̄ən n̄əmauran san. N̄əvanuan
 toŋur̄pur̄ tite, natit gail gai topul h̄ən saliwol h̄ən n̄əmauran san. ³¹Ale
 n̄əvanuan toumum mai natit gail h̄ən navile a pan, navile a pan sati-
 wol h̄ən n̄əmauran san. Husur navile eg a pan hum topat gagai, satovan
 v̄əmasig.

³²N̄əloŋon ke mitimakuv dan natit gail len n̄əmauran egai n̄əlomit
 totuhatuh h̄əni. Naulūm̄an s̄ələh eləboi b̄inau masūv̄ h̄ən Nasūb̄ mai
 n̄əvide b̄igol Nasūb̄ b̄əh̄əh̄əv̄ur lan. ³³Be naulūm̄an tolah inau masūv̄ h̄ən
 navile a pan mai n̄əvide b̄igol asoan b̄əh̄əh̄əv̄ur. ³⁴Ale s̄ədaŋ kavkav len
 ḡəlar p̄isi, Nasūb̄ mai asoan. Nap̄əh̄əv̄ut s̄ələh, navensus, inau masūv̄ h̄ən
 Nasūb̄ h̄ən gai b̄evi siNasūb̄ s̄əbon len niben mai nanunun. Be nap̄əh̄əv̄ut
 tolah inau masūv̄ h̄ən navile a pan mai n̄əvide b̄igol asoan b̄əh̄əh̄əv̄ur.
³⁵Nok̄əmaienān m̄os n̄əb̄evi tarh̄ət samito, savi h̄ən n̄əb̄iwol h̄ən n̄əmau-
 ran samito. Nok̄əmaienān h̄ən n̄əvide samit b̄inor, h̄ən m̄ətb̄igol tabtab
 h̄ən n̄əsa Nasūb̄ toləŋoni, h̄ən asike natideh b̄eliv n̄ənanuan samit dani.

³⁶Be nauluṃan ideh ḃinau ke sagol sanor hən navensus tokel gati ke ḃilah maii, ale nəlon atenan ḃesursuru həni (hum ḃimasmagenan), tilah maii hum toləṃoni. Savi nəsaan.^e ³⁷Be nauluṃan ḃeil gəgat len nəsa tonau, ale natideh asike ḃetəgau gati, be nəsa ḃigole ḃipāt len gai səḃon, ale ḃinau səhoti len nəlon ke asike ilah mai navensus, enan tu ivoi. ³⁸Imagenan, nauluṃan tolāh mai navensus san igol natit tovoi, ale nauluṃan səlah maii igol natit tovoi am səhori.^f

³⁹Napəhaṽut tolāh, nəlahan tokade mai asoan ipāt vəbar asoan ḃimat. Be asoan aliten ḃimat, imakuv dan nəlahan enan, ale eləboi ḃilah mai avan ideh ḃeləṃoni. Be natsua, nauluṃan ḃilah maii timasvi siYesu.

⁴⁰Len nabunusian sagw, napəhaṽut asoan tomat ḃitoh səḃon maienan ḃai, dereh tehəhaṽur am. Ale nunau ke aNunun aGot evi tarhət sagw hən notokəmaianan!

Nəhanian lototutumav həni van hən nəlablab gail

8 ¹Gagai nuke nisor husur naməṃod nəvanuan gail lototutumav həni van hən nəlablab gail. Evoi, datoləboii ke, “gidat ḃisi datukad naləboian.” Naləboian igol nəvanuan epul am hən naṽivan. Be na-ləmas-buni-an igol nəmauran sinəvanuan idaṃ am. ²Avan ideh ḃinau suluṽi ke toləboi natit tosoḃur; gai saləboi natit lotokitin aGot toke ḃikel vəhot gail maii sal. ³Be avan ideh ḃeləmas bun aGot, aGot eləboi avan enan.^g

⁴Ale, nəhanan hən naməṃod lototutumav həni van hən nəlablab beti: Gidat ḃisi datoləboii ke nəlablab savi natideh len navile a pan, ale səkad nagot ideh be aGot tosua ḃai. ⁵Ikad nagot gəgəras tosoḃur nəvanuan gail lotolotu hən gail. Luke nagot galenan lutoh len nəmav o len navile eg a pan, ale lorij gail hum lotovi got mai masta salit gail.^h ⁶Avil naut kəmas natenan, gidat datoləboii ke ikad aGot tosua ḃai, aTata tovi nəkadun natit ḃisi. Ale gidat datutoh ṃosi. Ale ikad aMasta tosua ḃai, aYesu Kristo. Len aKristo, aGot igol natit ḃisi toum həni; ale len aKristo, datukad nəmauran.

⁷Be savi nəvanuan ḃisi lotoləboi natenan. Ikad nəvanuan nadələmian galevis ləsənau səhoti sal ke nəlablab ləsəkad nədaṃan ideh. Ale nəḃon

^e 7.36 Len naut a Korint alat siYesu galevis lunau ke lotolo, ale nəlahan mai nəmauran hən nəlahan arsavi natideh. Imagenan, hum ma lotosor len nauluṃan egaii toke tilah, gol ke atenan inau ke sagol sanor hən navensus ḃike ḃilah maii. Ale evəlo. Nəḃon naves egai toke nəlon atenan esursuru hən navensus, nasoruan ta Kris ikad namilen tile am toke navensus egəm vi bareab. Be naut kəmas namilen toru enan, aPol ike inor hən arḃilah. ^f 7.38 Len naut egai aPol ike, nauluṃan tolāh mai navensus san igol ivoi ale husur nəmauran egai idaṃ len nəḃon gail (geris 7.26), nauluṃan səlah mai navensus san igol ivoi am səhori. ^g 8.2-3 Natosian galevis ta sutuai luke, *Avan ideh ḃinau suluṽi ke tokad naləboian, gai səkad naləboian kitin.* ³ *Be nəvanuan ḃikad na-ləmas-buni-an, gai ikad naləboian kitin.* ^h 8.5 1Kor 10.20-21

lotohan naməŋod tovi naviolan van hən nəlablab, lunau suluvi ke lotolotu van hən nəlablab enan. Ale husur ləsail sədaŋ len aGot sal, nəsa lotogole igol nəlolit ebiŋbiŋjal. ⁸Be nəhanian edədas biŋgol datbiŋkad navoivoian mai aGot. Husur datbiŋhani o asike datbiŋhani, gəlar piŋsi arsavi natideh len aGot.ⁱ

⁹Be mətələləgau hən gamit gabag. Nədaŋan məttokade len nəmakuvan samit dan nəsaan satigol alat ləsədaŋ len nadəlomian liteh. ¹⁰Husur, gaiug gotokad “naləboian,” avan ideh nənauan sail gəgat biŋris gotohan len naim nalotuan silablab, nəsa bai? Hum ma nədaŋan sam̄ beliv nənauan san gol bihan naməŋod lototutumav həni tia van hən nəlablab. Biŋgol biŋmaianan, igol nəsaan.^j ¹¹Imagenan, len naləboian sam̄, gomədas awawa sədaŋ len nadəlomian, gomədas awawa len nadəlomian, aKristo tomat miŋsi. ¹²Mətbiŋgol nəsaan maianan van hən nəbathudud ideh sədaŋ len nadəlomian, mətugol nasənahān len nəlon, ale mətugol nəsaan van hən aKristo. ¹³Bathut natenan, nəsa nəbiŋhani biŋgol awawa len nadəlomian biŋteh, sanihan naməŋod boŋ ideh am. Husur nomətahun nəbiŋgol awawa ideh len nadəlomian biŋteh.

APol isor var alat a Korint lotosor tasi

9 ¹Mətunau ke nəsa nəbiŋgole səpat len navələgw a? Mətunau ke nəsavī ahai pispisul a? Mətunau ke nəsarīs aYesu, aMasta sidato a? Mətunau ke gamit mətšavi nəviŋt nauman sagw len Nasuḅ a? Ginau māu novi ahai pispisul notoris aYesu, ale gamit, nəviŋt nauman sagw.^k ²Naut kəmas nəvanuan galevis am lotonau ke nəsavī ahai pispisul ideh, kitin, gamit a Korint mətšaləboi mətbiŋkəmaianan. Husur nəmauran samit len Nasuḅ eḅusan səhoti ke notovi ahai pispisul təban gamito.

³Na-sor-vari-an sagw van hən alat lotokele ke nəsavī ahai pispisul imaie-gai ke: ⁴Sanor hən mətbeḅəŋan ginamər hən nəhanian mai nəwai a? Ao, inor! Mətələboii ke tonor! ⁵Len nəyaran sinamito, sanor hən asoanamit lotokad nadəlomian ləbiŋtah mai ginamit suḅan ahai pispisul tile am mai aPita mai aḅan Nasuḅ gail lotogole a?^l Ao inor! ⁶Ginau mai aParnapas, mətunau ke ginamər ŋai inor hən namrtoum miŋos nəvat hən namrbimaur a? Be inor hən mətəkətəkəta təban ginaməru suḅan ahai pispisul tile gail am. Mətšaləboii a?^m ⁷Mətunau ke nasoltia ideh nəpuriŋpuran san toḅuer, eḅur natit san gail hən nəvat san səḅon a? Ao, səmaianan boŋ ideh! Nəvanuan tomabul nəhol nakrep ihan nəviŋt nakrep han. Ale nəvanuan tokəkətəkəta təban nəvəshəsipsip, emun nasus halito. Mətšaləboi natgalen a?

ⁱ 8.8 Rom 14.17 ^j 8.10 Nəboŋ toke *igol nəsaan*, igol nəsaan husur toḅur kotov nənauan san toke nəhanan hən naməŋod lototutumav həni van hən nəlablab sanor. Ale nəlon səmasil am. ^k 9.1 Uman 22.17-18, 26.16 ^l 9.5 Len naut egai aPol ekis aPita hən aKefas tovi nəhəsan len nasoruan Ipru. ^m 9.6 Uman 9.27, 11.22-25, 30

⁸Nasoruan kəta gail notomadhakele, lovi bunusian sinəvanuan ŋa? Ao. Nalo am ikel natgalenan. ⁹Husur natosian len nalo siMoses ike, “Sagibanjis gol nabuŋon nabuluk topalpal kuv namisurhuwit.” Nəboŋ aGot tokəmaienan, mətunau ke tonau nabuluk ŋa?” ¹⁰Ao. Len naut enan isor mōs ginamit am, husur nəvanuan totivtiv tan, mai nəvanuan toruŋruŋ kuv namisurhuwit gəlar pisi aroum mōs nəhanian artovatvat viri. ¹¹Namtumabul natit gail seNunun aGot len nəlomito. Beti imabe? Sanor hən mətəbəkətkəta təban ginamit hən nəhanian hən navile a pan a?^o ¹²Nəvanuan galevis ləbikad nədaŋan hən na-il-a-mō-an hən məttakətkəta təban galit maienan, inor hən mətəbəkətkəta təban ginamit səhor galito!

Namtukad nədaŋan enan hən gamit boh məttakətkəta təban ginamito, be namtsaus gamit hən mətəbigole. Ao namtudaŋ b̄ur natit pisi hən asike namtəb̄ipōn gol na-kel-uri-an tovoi husur aKristo. ¹³Mətələboii ke alat lotoum len naim siGot luhan nəhanian topat ei. Ale alat lototutumav len nəmel tutumavan luhan katəpōl hən nəsa lototutumav hani.^p ¹⁴Len navide tomaienana, Nasub̄ isor idaŋ ke, alat lotokel ur na-kel-uri-an tovoi limaskad natit hən ləb̄imaur lan, təban nəvanuan gail lotokel uri mai galito.^q

¹⁵Avil nəsaus natgalenan boŋ ideh. Ale nəsatos natgalegai hən b̄imaganan hən ginau. Nōviv ke nəsaus natgalenan, nəsaŋon gol na-kel-uri-an tovoi. Ale nomətahun nəb̄ehusur nəp̄isal ideh tile am. Nəmatan ivoi səhor nəp̄isal tile am. ¹⁶Husur, nəb̄ikel ur na-kel-uri-an tovoi, savi natesua notələboi nəb̄isor sal suh ginau hani. Ao, len naləŋonian siGot, aGot eriŋi len navəlagw hən nəb̄imasgole. Asike nətakel ur na-kel-uri-an tovoi, nab̄iltipanismen təbar ginau balai! ¹⁷Nətagole husur notələŋoni, tanor hən nətəkad nakonp̄urp̄uran hani. Be aGot b̄eriŋi len navəlagw hən nəb̄igole, nimasgole! ¹⁸Ale nakonp̄urp̄uran sagw nəsa beti? Imagegai ke: nəboŋ notokel ur na-kel-uri-an tovoi, noləboi nəb̄eviol kəmas hani. Bathut natenan, naut kəmas nədaŋan notokade hum ahai pispisul, nəsaus nati-deh ben nəvanuan gail hən notokel ur na-kel-uri-an tovoi mai galito.

¹⁹Naut kəmas nəsavi slev sivan ideh, nugol gabag hən ginau notovi slev sinəvanuan pisi hən nəb̄eliv nəvanuan isobur am gəm hən aKristo. ²⁰Nəboŋ nototah mai naJu gail nosuŋman naJu gail hən nəb̄eliv galit gəm hən aKristo. Naut kəmas nəsatoh len navəlan nalo, nəboŋ nototah mai alat len navəlan nalo seJu gail, nosuŋman alat len navəlan nalo hən nəb̄eliv galit gəm hən aKristo. ²¹Nəboŋ nototah mai alat ləsəkad nalo, nosuŋman alat ləsəkad nalo hən nəb̄eliv galit gəm hən aKristo. Be nəsəmakuv dan nalo siGot, nalo seKristo iwol hən ginau. ²²Nəboŋ nototah mai alat ləsədaŋ, nogəm suŋman nəsədaŋ, numaienana hən nəb̄eliv galit

ⁿ 9.9 Deu 25.4; 1Tim 5.18   ^o 9.11 Rom 15.27   ^p 9.13 Lev 6.16, 26; Deu 18.1-3

^q 9.14 Mat 10.10; Luk 10.7

gəm hən aKristo. Nogəm suṃan nəvanuan gail p̄isi hən, len nāp̄isal ideh nābeliv galit gəm hən aKristo hən bilav kuv galit galevis dan nəsaan salito. ²³Nugol natgalen p̄isi hən na-kel-uri-an tovoi b̄ibar nəvanuan b̄isobur am, hən nāb̄ikatəp̄ol mai galito len nakontit na-kel-uri-an tovoi tokel gati.

²⁴Mət̄oləboii tia ke len nəgamgaman, galit p̄isi lotogam lan lugam, be galit sua ŋai igam səhor galit am hən bilav nəprais. Mitigam magenan hən mət̄bewin, hən mət̄b̄ikad nəprais! ²⁵Nəvanuan gail p̄isi lotoke ligam len nəraṃraṃmean, loutaut idaŋ tabtab len natit p̄isi. Galit ludaŋ bur nau-tautan enan, hən ləb̄ikad naprais tovi ut kəmas asike idareh. Avil gidato datugole ṃos naprais topat vi sutuai. ²⁶Imagenan, hum nəgamgaman, nəsegam taṽtaṽor. Hum natuhtuhan, nəsatuhtuh taṽtaṽor hum nototuh naməsav ŋai. ²⁷Ao! Notuhtuh nibegw, nugol utaut həni, nugole evi slev sagw. Nugol tomagenan hən ke, nəboŋ nāb̄ikel ur na-kel-uri-an tovoi mai nəvanuan gail b̄inoŋ, nəprais asike imasig dan ginau.

Nalələgauan: alat a Israel ta ṃo lumabe?

10 ¹Nokəmaianan bathudud nadəlomian, husur nomətahun mət̄betətan hən nategai. Atəmadat ta sutuai p̄isi lotogam dan naut a Ijip, lutoh pipit nəmavukasw, galit p̄isi luyar tukot len tas.^f ²Len nəmavukasw mai nətas, ehum galit p̄isi lotobaptais hən ləb̄evi ahai susur siMoses. ³Ale galit p̄isi luhan nəhanian tosua ŋai togəm len aGot.^g ⁴Ale galit p̄isi lomun nəwai tosua ŋai togəm len aGot, husur lomun nəwai hən nəvat siGot totah mai galito, ale nəvat enan evi aKristo.^h ⁵Avil aGot sahəhaṽur hən galit lotosobur, ale lumat, nab̄irimat halit gail losuh taṽtaṽor len naut masmas.ⁱ

⁶Natgalenan lovisi hum nalələgauan hən asike datb̄eləŋon masuṽ hən natit tosa gail suṃan galito.^j ⁷Samtilotu hən nəlablab gail suṃan galit galevis lotogole, hum natosian siGot toke, “Nəvanuan gail lobətah hən ləb̄ihan, ləb̄emun. Ale lule məhat hən ləb̄isav, raṃraṃe taṽtaṽor.”^w ⁸Sadatigol naitian tosa suṃan galit galevis, togol nəvanuan tovi 23,000 len galito lumat len nəmariboŋ tosua ŋai.^x ⁹Sadatitaltal kitev nədaŋan siNasuṽ aGot ke timabe. Galit galevis lugole, gol nəṃat gail lukat bubun galito.^y ¹⁰Sadatikoblen suṃan galit galevis lotokoblen, gol aŋel hən nəmatan igol lumat.^z

¹¹Natgalenan lovisi hən galito hən datb̄eləboi səhoti, ale ipat len na-tosgati-an hum na-sor-ṽusan-an ṃos gidat dattotoh len nəboŋ hən nanoŋan

^f **10.1** Exo 13.21-22, 14.22–29. Nəboŋ toke *lotoyar tukot len tas*, luyar tukot len naut butitas nətas torus dani gol ke tokad nāp̄isal tommas rivuh be nətas ipat tarhəte tarhəte. ^g **10.3** Exo 16.35 ^h **10.4** Exo 17.6; Num 20.8-11 ⁱ **10.5** Num 14.16, 29-30 ^j **10.6** Num 11.4 ^w **10.7** Exo 32.6 ^x **10.8** Num 25.1-18 ^y **10.9** Num 21.5-6 ^z **10.10** Num 16.41-49

hən navile a pan. ¹²Avan ideh bīnau ke toil gəgat, telələgau hən asike bīteh! ¹³Natideh totaltal ke mitigol nəsaaan, eḗitoṽ hən nasa togəm hən nəvanuan gail pīsi. Be aGot igol tabtab hən nəsə tokele ke tigole. Natideh totaltal ke mitigol nəsaaan, aGot asike idaṽ hən ideh səhor nəsə mətto-ləboi mətḗidanḗ buri. Nəboḗ natideh bītaltal ke mətḗigol nəsaaan, dereh aGot tigol naḗisal dan natenan hən mətḗidanḗ buri.

¹⁴Imagenan gamit notoləmas bun gamit pīsi, mitigam dan nalotuan van hən nəlablab gail. ¹⁵Nusor mai gamit hum məttoḗkad nənauan; nəbəkيتين o asike nəbəkيتين, mitinau hən mətḗinau səhoti. ¹⁶Len nəhanian len natev siNasuḗ, nəboḗ dattosipa vi təban aGot hən naḗiliwai, datomun katəḗol hən nəda heKristo. Ale nəboḗ dattoḗbur nabəta, datuhan katəḗol hən niben aKristo. Mətsaləboii a?^a ¹⁷Naut kəmas dattosəḗbur, gidat pīsi datovi niben tosua ḗai, husur datuhan katəḗol hən nabəta tosua ḗai.

¹⁸Mitinau naḗide silat a Israel. Galit ṽisusua lotohan nahudhuviolan lototutumav həni van hən aGot, len nəmel tutumavan, luhan katəḗol, ale luḗon len nalotuan van hən aGot.^b ¹⁹Namilen ke nəlablab evi natideh a? Ao. Namilen ke nəhanian lototutumav həni van həni evi natideh a? ²⁰Ao. Arsavi natideh. Nukele ke, natideh nəvanuan ləsəkad nadələmian lototutumav həni, lotutumav həni van hən natəmat gail, savi aGot. Nomətahun mətḗikatəḗol mai natəmat gail.^c ²¹Mətsaləboi mətḗemun len naḗiliwai hiNasuḗ ale mun len naḗiliwai hetəmat gail am. Mətsaləboi mətḗihan len natev siNasuḗ ale han len natev setəmat gail am. ²²Datḗigol bimage-nan, dereh datigol Nasuḗ aGot titəḗulul bulos gidato. Datunau ke datudan səhori a? Aoa!^d

²³Gamit mətḗike, “Len nəmakuvan sinamit dan nalo namtoləboi namḗigol natideh,” ginau nuke, naḗide galevis ləsavoi hən nəvanuan tile gail. Gamit mətḗike, “Len nəmakuvan sinamit dan nalo namtoləboi namḗigol natideh,” ginau nuke, naḗide galevis ləsagol nəvanuan togon sədaḗ am len nadələmian san.^e ²⁴Samteləḗon nəsə tovoi hən gamit səḗomit ḗai, be mətələḗon nəsə tovoi hən nəvanuan tile gail.

²⁵Mətələboi mətḗihan natideh lotəḗur həni len nəmaket hən naməḗod. Ləbetutumav həni van hən nəlablab gail o asike ləḗigole, samteus nausian ideh husuri. Samtinau masuḗ həni. ²⁶Naḗide enan inor husur nasoruan siGot ikele ke, “Navile a pan mai natit pīsi topul lan lovi siNasuḗ aGot.”^f

²⁷Nəvanuan səkad nadələmian ḗeus gaiug hən gəḗihan maii, ale gəḗeləḗon gəḗivan, gihan nəhanian ideh gai bilavi mai gaiug. Ləbetutu-mav həni van hən nəlablab o asike ləḗigole, sageus nausian ideh husuri. Saginau masuḗ həni. ²⁸Be avan ideh bikel mai gaiug ke, “Naməḗod egai, lotutumav həni van hən nəlablab gail,” sagihani be nənauan saṽ tinau

^a 10.16 Mat 26.26-28; Mak 14.22-24; Luk 22.19-20   ^b 10.18 Lev 7.6, 14-15

^c 10.20 Deu 32.17   ^d 10.22 Deu 32.21   ^e 10.23 1Kor 6.12   ^f 10.26 Psa 24.1

nəlon avan enan tokel vəhot natenan mai gaiug. Gəb̄ihani, hum ma gəbetunus nəlon. ²⁹Hum ma savi natideh len gaiug, be evi natit tosa len nənauan sinəvanuan togon. Husur, imabe nənauan len nəlon nəvanuan togon isabi ke nəsa notogole len nəmakuvan sagw dan nalo isa?^g ³⁰Ginau nəbesipa vi təban aGot hən nəhanian ale nəb̄ihani, imabe avan ideh isor madas ginau bathut nəsa notosipa hani tia?

³¹Imaienan, mət̄bihan o mət̄bemun o natideh mət̄bigole, gol natit p̄isi hən nəvanuan gail ləb̄isal suh nəyalyalan siGot lan. ³²Samtigol natideh hən mət̄bip̄on gol na-kel-uri-an tovoi hən naJu gail o alat ləsavi Ju asike ləb̄ikad nadəlomian. Samtigol natideh hən mət̄bemədas nadəlomian silat siYesu. ³³Mətehukur nəvide sagw. Len natit p̄isi notogole, nohisi hən nəbigol nəvanuan p̄isi ləb̄ehəhāvur lan. Nəsədas p̄isal hən nəb̄ikad na-vi-tarhəte-an m̄os ginau səb̄ogw ηai, nudas p̄isal hən nəvanuan b̄isob̄ur ləb̄ikad na-vi-tarhəte-an, hən aGot b̄ilav kuv galit dan nəsaan salito.

11 ¹Mitigol tətōv̄ hən ginau suḡan notogol tətōv̄ hən aKristo.^h

Len nalotuan

²Nusor sal suh gamit bathut məttonau gat ginau len natit p̄isi. Ale mətōtəgau gat nəvide hən nalotuan, suḡan ηai notolav gail mai gamito. ³Be noləḡon ke mətələboii ke aKristo evi kadun nəmauran sinəvanuan p̄isi, nauluḡan evi kadun nəmauran sinap̄əhāvut, ale aGot evi nəkadun aKristo. ⁴Nauluḡan ideh tokabut gol nəkadun nəboḡ tosor tuḡ o tokel ur nəsa aGot tokel maii, igol nahur sasa len nəkadun tovi aKristo. ⁵Be nap̄əhāvut ideh səkabut gol nəkadun nəboḡ tosor tuḡ o tokel ur nəsa aGot tokel maii, igol nahur sasa len nəkadun tovi asoan. Esuḡan ap̄əhāvut tosir nəkadun toḡarḡar. ⁶Nap̄əhāvut b̄eməta-hun b̄ikabut gol nəkadun, ep̄itōv̄ ηai hum togut kotov̄ p̄is navurun. Be bathut tovi hur sasa hən b̄egut navurun o hən nəkadun b̄ip̄ar, tikabut gol nəkadun m̄au! ⁷Nauluḡan satikabut gol nəkadun husur nəboḡ aGot togol nauluḡan, igol ilav kot nənahənah han mai nəyalyalan san hən nahəsən aGot b̄iyalyal. Be nap̄əhāvut igol nahəsən nauluḡan iyalyal.ⁱ ⁸Husur nauluḡan metəkav sagəm len nap̄əhāvut, be nap̄əhāvut metəkav egəm len nauluḡan. ⁹Husur aGot sagol nauluḡan m̄os nap̄əhāvut, be igol nap̄əhāvut m̄os nauluḡan.^j ¹⁰Husur natenan, bathut aḡel gail, nap̄əhāvut tikad nədaḡan hən na-il-a-mo-an len nəkadun.^k ¹¹Avil len Nasub̄, nap̄əhāvut satoh səb̄on hum asoan toḡuer,

^g **10.29** Len naves 28 nəboḡ tosor husur *avan ideh* mai *avan enan*, ale len naves 29 nəboḡ tosor husur *nəvanuan togon*, len naut galenan, isor husur nəvanuan səkad nadəlomian.

^h **11.1** 1Kor 4.16; Flp 3.17 ⁱ **11.7** Gen 1.26-27 ^j **11.9** Gen 2.18-23 ^k **11.10** Galevis lotokad namitisau hən nasoruan siGot lokəmaiegai ke: Nap̄əhāvut ikad nədaḡan hən bigol nəsa b̄eləḡoni hən nəkadun, be dat̄b̄ehukur nap̄usanan siPol len 6.12 mai 8.9, nap̄əhāvut t̄imas-nau asoan hən asike b̄emədasi. Namilen ke ivoi hən nap̄əhāvut tikabut gol nəkadun, husur asike bigole, dereh temədas asoan. Len naves egai, alat lotokad namitisau hən nasoruan siGot ləsaləboi namilen nasoruan gegai toke *bathut aḡel gail*.

mai nauluṃan satoḥ sǎḃon hum asoan toḃuer. Nauluṃan ikad asoan hǎn ḃevi tarhǎt san ale napǎhaṽut ikad asoan hǎn ḃevi tarhǎt san. ¹²Husur naut kǎmas napǎhaṽut metǎkav togǎm len nauluṃan, alaluṃan lukad nǎpasian salito len napǎhaṽut. Avil natit pisi logǎm len aGot.

¹³Len nabunusian samit gabag imabe? Inor hǎn napǎhaṽut ḃisor tuṽ van hǎn aGot be sǎkabut gol nǎkadun a? ¹⁴Len naṽide ta damǎ-ṽai, navurun nauluṃan ḃebǎlav, nǎvanuan pisi lolǎboii ke sanor kasi. Navurun emǎdas gai. ¹⁵Be navurun napǎhaṽut ḃebǎlav, igol napǎhaṽut ikab masuṽ. Husur navurun tobǎlav, aGot eviol hǎni mai napǎhaṽut hǎn ḃikabut gole. ¹⁶Be avan ideh ḃike ḃǎvitṽituh husur natenan, namtohusur naṽide enan, namtsahusur ideh am. Ale alat siGot len naut pisi, galit am lohukur naṽide enan.

Natev siNasuḃ

(*Mat 26.26-29; Mak 14.22-25; Luk 22.15-20*)

¹⁷Len nǎsa nǎḃikel mai gamit gagai, nǎsasor sal suh gamito, husur naḃonḃonan samit gail lǎsavi tarhǎt samito be lomǎdas gamito. ¹⁸Nuke nisor husur natsua. Nosǎsǎloṽ hǎn nasoruan sua toke, nǎboṽ mǎttokad naḃonḃonan hum alat siYesu, mǎtopǎpehw gail. Ale nodǎlom kǎkerek hǎn nasoruan enan, ¹⁹husur napǎpehwan gail limasvisi len gamito hǎn alat aGot toḃǎhaṽur hǎn galito lǎḃipǎrǎr. ²⁰Nǎboṽ mǎttoḃonḃon len naut sua hǎn mǎḃihǎn len natev siNasuḃ, savi nǎhanan siNasuḃ mǎttohan lan. ²¹Husur nǎboṽ mǎttogǎm hǎn nǎhanan, gamit galevis mǎtotubat vǎlaut sǎḃomito. Namilen ke galevis lumalkǎkat, galevis lotǎrog. ²²Mǎtsǎkad naim samit hǎn mǎḃihǎn mai mǎḃemun lan a? Mǎtomǎtahun alat siYesu a? Mǎtuke mitigol namǎsal gail nahurulit tisa a? Nekǎmabe hǎn gamito? Nisor sal suh gamit a? Aoa! Sanisor sal suh gamit hǎn naṽide enan.

²³Husur nǎsa Nasuḃ tokel mai ginau, nukel mai gamit tia. Imaiegai ke: Nasuḃ aYesu, len nalenmariug aJutas toriṽi len navǎlan aenemi san gail, aYesu ilav nabǎta, ²⁴esipa vi tǎban aGot hǎni, ale eḃuri. Ike, “Egai nibegw notoviol hǎni ṃos gamito. Mitigol nategai hǎn mǎḃinaunau gat ginau.” ²⁵Len naṽide tomǎienan, nǎboṽ lotohan tononṽ, aYesu ilav nabiliwai toplen hǎn nǎwain. Ike, “Nabiliwai egai evi na-kel-gati-an veveu aGot tota gati len nǎda hagw; mitigol nategai hǎn mǎḃinaunau gat ginau len nǎboṽ pisi mǎḃemuni.”¹ ²⁶Husur len nǎboṽ pisi mǎḃihǎn nabǎta egai mai mun len nabiliwai hǎn nǎwain; mǎtokel ur nǎmatan siNasuḃ van vǎbar nǎboṽ ḃegǎmai.

²⁷Imagenan, avan ideh tohan nabǎta o tomun len nabiliwai hiNasuḃ len naṽide tomǎdas nahǎsan Nasuḃ, inor hǎn ḃipanis sil niben Nasuḃ mai nǎda han; ehum avan enan togol nǎmatan siNasuḃ. ²⁸Imagenan, nǎvanuan

¹ 11.25 Exo 24.6-8; Jer 31.31-34

timasbunus vahvahur nēmauran san a tahw hən bīhan nabēta mai mun len nabīliwai. ²⁹Husur avan ideh tohan mai tomun be sənau səhot niben aYesu tovi alat siYesu, len nēhanan mai namunian gai togole, ilav nēpanismen vi lan gai gabag. ³⁰Husur natenan, gamit isobur ləsədaŋ savoi, loməsah, ale galevis lupat len nēmatan. ³¹Imagenan, dattabunus vahvahur nēmauran sidat səbōdato len alat siYesu lotovi niben, asike dattəlav nēpanismen galenan siGot vi lan gidato. ³²Be nəboŋ Nasuḃ tobunus vahvahur nēmauran sidato; igol nēpanismen ta daməŋjai hən bīgol datbīnor, hən asike bīsab səhoti ke datimaspanis mai navile a pan len nēmatan vi sutuai.

³³Imaienan, bathudud sagw len nadəlomian, nəboŋ mətḃiḃonḃon hən mətḃihan len natev siNasuḃ, mititoh vir gamit gabag. ³⁴Avan ideh bīmalkəkət, tihan a im bai, hən asike nəḃonḃonan samit magenan bīlav nēpanismen vi lan gamit gabag.

Nukad natgalevis am hən nəbikel mai gamito, be lipat vir nagəman sagw boŋ ideh.

Natit gail lotogəm len aNunun aGot

12 ¹Bathudud nadəlomian, nuke nisor husur natit gail lotogəm len aNunun aGot. Nuke mitikad naləboian lan. ²Mətoləboii ke a mō, nəboŋ mətsəkad nadəlomian, natit lototiltile gail loliv gamit vi tut, losəhar sabsab hən gamito van hən nəlablab lotobut. ³Imagenan nuke məteləboii ke, len aNunun aGot avan ideh saləboi bīsemale hən aYesu, be len aNunun aGot ŋai nəvanuan eləboi bīke, “AYesu evi Masta.”

⁴Ikad naviolan tiltile aNunun aGot toviol hən gail, be aNunun aGot tosua ŋai. ⁵Ikad na-vi-tarhəte-an tiltile gail hən datbīgole mōs aMasta, be aMasta tosua ŋai. ⁶Ikad nəvīt totiltile gail, be aGot tosua ŋai, igol nəvanuan pīsi san luḃan hən nəvīt galen pīsi. ⁷AGot eviol mai galit vīsusua hən aNunun, hən nəsa aNunun bīgole len galito bēvi tarhət salit gabag. ⁸Len aNunun aGot, aGot eviol mai galit sua hən nasoruan hən namitisau hən nēmauran tonor. Len aNunun aGot ŋai, eviol mai galit sual am hən nasoruan hən naləboian. ⁹Len aNunun, aGot eviol hən nabīltidəlomian mai galit sua tile. Len aNunun aGot ŋai, eviol hən naviolan gail mai galit sua tile am, hən bīgol alat lotoməsah ləbīmaur. ¹⁰Ale eviol mai galit sua tile am hən nədaŋan gail hən bīgol namerikel gail. Eviol mai galit sua tile am hən nədaŋan hən bīkel napisulan siGot. Eviol mai galit sua tile am hən nədaŋan hən bēləboi səhot nəsa togəm len aNunun aGot mai nəsa togəm len natəmat gail. Eviol mai galit sua tile am hən bīsor len nasoruan tiltile gail, ale mai togon am eviol hən nədaŋan hən bēləboi bīkel ur namilen nasoruan tiltile galenan. ¹¹Evi aNunun aGot tosua ŋai togol natgalen pīsi. Epəpəhun natgalenan mai nəvanuan vīsusua husur naləŋonian san.^m

^m 12.11 Hən naves 4-11, ris Rom 12.6-8

Niben aKristo ikad nahudhut isoḅur

¹²Niben nəvanuan ikad nahudhuben isoḅur, be nahudhuben galen lotosoḅur lovi niben tosua ŋai. Niben aKristo imagenan.ⁿ ¹³Gidat p̄isi datubaptais len aNunun aGot tosua ŋai hən datḅegəm vi niben aKristo tosua ŋai. Naut kəmas datovi Ju o datovi vanuan ta Kris, naut kəmas datovi slev o datsavi slev am, aGot eviol hən aNunun tosua ŋai mai gidat p̄isi hən datḅepul həni, hum nəwai dattomuni.^o

¹⁴Niben nəvanuan səkad nahudhuben sasua ŋai, ikad nahudhuben isoḅur lan. ¹⁵Narien nəvanuan ḅike, “Husur ke nəsavı vəlan, nəsavı hudhuben ideh,” naut kəmas nəsa tokele, narien evi hudhuben sua len niben sal. ¹⁶Nədariŋan nəvanuan ḅike, “Husur ke nəsavı mətan, nəsavı hudhuben ideh,” naut kəmas nəsa tokele, nədariŋan evi hudhuben sua len niben sal. ¹⁷Niben kavkav tavi mətan səlani, nasəsəloŋan han gai be? Niben kavkav tavi dariŋan səlani, namunusian han gai be? ¹⁸Be aGot itabtabuh len nahudhuben p̄isi, etuan p̄is gail husur niben, len naut v̄isusua toləŋon ləḅip̄at lan. ¹⁹Nahudhuben galen p̄isi lətavi hudhut sua səlani ŋai, asike lətaḅon len niben tosua, niben tabuer. ²⁰Ekitin, ikad nahudhuben isoḅur, be niben tosua ŋai.

²¹Namətan saləḅoi ḅikel mai navəlan ke, “Naut kəmas gaiug, ginau səḅogw noləḅoi nəḅigol natit p̄isi.” Ale nəkadun saləḅoi ḅikel mai narien ke, “Naut kəmas gaməru, ginau səḅogw noləḅoi nəḅigol natit p̄isi.” ²²Ao! Səmagenan. Nahudhut nibedat galevis len nibedat dattonau suluḅi ke ləsədaŋ, datumaskad gail hən nibedat ḅimaur. ²³Ale nahudhubedat gail dattonau ke lotovi ut kəmas, datokətkəta təban gail ivoi. Ale nahudhubedat gail nahurudat tosa hən nəvanuan ləḅeris gail, datosusuan galenan, ²⁴be nahudhubedat gail, nahurudat səsa hən nəvanuan ləḅeris gail, losuh p̄arḅar maien ŋai.

Be aGot esuhud p̄is nahudhubedat gail, hən nahudhut dattonau ke ləsavi natideh, lovi natite. ²⁵Igol maien həni hən asike ḅikad napəpəhwan len nibedato, hən nahudhubedat p̄isi ləḅekətkəta təban galit gabag ḅepitp̄itoḅ. ²⁶Nahudhubedat ideh ḅeləŋon ḅisa masuḅ, nahudhubedat p̄isi loləŋon isa masuḅ maii. ḅikad na-sor-sal-suhi-an vi təban nahudhubedat ideh, nahudhubedat p̄isi lohəhaḅur maii.

²⁷Gamit māu mətovi niben aKristo, mətovi hudhut gail len niben kavkav. ²⁸Ale len alat siYesu, aGot itabtabuh len ahai pispisul gail a m̄o; na-vəha-ru-an, ahai kelkel ur gail; na-vəha-tor-an, ahai p̄usan gail; beti alat lotogol namerikel gail, alat lotokad naviolan gail hən ləḅigol alat lotoməsah ləḅimaur, alat lotovi tarhəte sinəvanuan gail, alat lotowol hən alat siYesu hən ləḅehusur naḅisal tonor, mai alat lotosor len nasoruan tilti-

ⁿ 12.12 Rom 12.4-5   ^o 12.13 Namilen ke datukatəḅol len aNunun aGot tosua ŋai

le gail.^p ²⁹Mətunau ke gidat p̄isi dattovi ahai pispisul a? Mətunau ke gidat p̄isi dattovi ahai kelkel ur a? Mətunau ke gidat p̄isi dattovi ahai p̄usan a? Mətunau ke gidat p̄isi dattogol namerikel a? ³⁰Mətunau ke gidat p̄isi dattokad naviolan gail hən datbigol alat lotoməsah ləb̄imaaur a? Mətunau ke gidat p̄isi dattoləboi datb̄isor len nasoruan tiltile gail a? Mətunau ke gidat p̄isi dattoləboi datb̄ikel ur namilen nasoruan tiltile galenan a? Aoa! ³¹Be gamit māu, mətələŋon masuṽ hən naviolan seNunun aGot lotovoi am.

Avil naṽisal notoke nəb̄isor husuri, ivoi habat səhor naṽisal ideh datoləboi datbenənoṽ həni maii.

Naṽisal hən na-ləmas-buni-an

13 ¹Ginau nətator len nasoruan tiltile nəvanuan lotosorsor len gail, mai nasoruan tiltile aŋel lotosorsor len gail, be asike nətəkad na-ləmas-buni-an, nətəwal kəmas ŋai hum nəbe o nabel lototuhtuhi.

²Nətəkad nədaŋan hən nəb̄ikel napisulan siGot, mai nətələboi səhot natit p̄isi aGot tosusuan gail mai naləboian p̄isi, ale nətəkad nab̄iltidəlomian hən nəb̄igol naṽehuh ləberus, be asike nətəkad na-ləmas-buni-an, nətavi ut kəmas ŋai.^q ³Nətaviol hən natit p̄isi notokade mai naməsəl gail, ale nətaviol hən n̄ibegw hən nəb̄isor sal suh ginou len Nəboŋ siNasub,^r be asike nətəkad na-ləmas-buni-an, asike nətəkad natideh tovoi.

⁴Naṽide hən na-ləmas-buni-an imaiegai: Gəbeləmas bun avan ideh, len nə-daŋ-buri-an gutoh mədau maii, gugol navoian b̄evi tarhət san, gəsətabulul bulosi sil natit san gotoləŋoni. Gəbeləmas bun avan enan gəsator sal suh masuṽ hən gaiug, gəsapul hən naṽivan, ⁵gəsagol natideh bigol nahurun avan en bisa, gəsənaug gaiug gabag m̄os naləŋonian sam̄ ŋai, nəloṽ səpaŋpaŋ tutut, len nəloṽ gəsətəgau gat nəsaan avan enan togole hən gaiug. ⁶Gəb̄ikad na-ləmas-buni-an gəsahəhəṽur hən nəsaan, be guḃon mai alat lotohəhəṽur hən nakitinan. ⁷Gəb̄ikad na-ləmas-buni-an goil gəgat tabtab, gotəgau gat nadəlomian tabtab, nə-vatvat-viri-an sam̄ səmasig boŋ ideh, gukad nə-daŋ-buri-an tabtab.

⁸Na-ləmas-buni-an asike inoŋ boŋ ideh, ipat vi situai. Avil nakelean hən napisulan siGot dereh teḃuer. Nasoran len nasoruan tiltile gail dereh tinəŋ. Naləboian hən nəsa aGot tosusuan gail, dereh teḃuer. ⁹Husur gagai datoləboi kəkereh həni ale gagai datukel kəkereh hən napisulan siGot. ¹⁰Be nəboŋ aYesu b̄egəmai hən aGot bigol vurvur natit p̄isi, naviolan aNunun aGot toviol hən gail gagai dereh leḃuer.

¹¹Nəboŋ notovi tətai, nusor suṽan natətai, nabunusian sagw esuṽan nabunusian setətai, nunau suṽan natətai. Nəboŋ nototibau, notogəm vi

^p 12.28 Efe 4.11   ^q 13.2 Mat 17.20, 21.21; Mak 11.23   ^r 13.3 Len natosian galevis ta situai ike, nətaviol hən n̄ibegw hən b̄ipaŋ len nəhab towunwun, be asike nətəkad na-ləmas-buni-an, asike nətəkad natideh tovoi.

haʋut, noriŋ gaʋulan naʋide galenan setətai. ¹²Gagai datokəta suʋnan nəvanuan tokəta tur len nakəlas toʋanuʋanw. Be len nəboŋ enan, dereh datekəta ris nəhon aGot timasil buni. Gagai naləboian sagw ekəkereh, be len nəboŋ enan naləboian sagw dereh tikavkav suʋnan aGot toləboi kavkav hən ginau.

¹³Imagenan gagai datimasgol tabtab hən natgalegai lototor: datimasriŋ gat nəlodato len aGot, datimasvatvat vir natit ʋisi aGot tokel gati ke ləbisarpoh, datimasləmləmas bun gidat gabag. Be len natgalen ʋisi, naləmas-buni-an ivoi esəhor eru enan.

Nəsa evi tarhət silat siYesu?

14 ¹Na-ləmas-buni-an ʋəu tiwol hən nəmauran samito, ale məte-ləŋon masuʋ hən natit gail lotogəm len aNunun aGot. Be a məhat len natgalen, məteləŋon masuʋ hən mətʋikel napisulan siGot. ²Husur nəvanuan tosor len nasoruan tiltile gail, sasor mai nəvanuan gail, be isor mai aGot ŋai, husur avan ideh sasəsəloŋ ləboii. Len aNunun aGot, avan enan ikel natetətan gail. ³Be nəvanuan tokel ur nəsa aGot tokel maii, nakelean san igol nəvanuan gail ludaŋ am len nəmauran salito, igol loləŋon ivoi am len nəlolito, mai etəŋov nəlolit vi pan. ⁴Nəvanuan tosor len nasoruan tiltile gail evi tarhət san gabag, be nəvanuan tokel ur nəsa aGot tokel maii, gai igol alat siYesu ʋisi ludaŋ am len nəmauran salito.

⁵Noləŋon ke gamit ʋisi mətoləboi mətʋisor len nasoruan tiltile gail, be noləŋon masuʋ səhori am hən mətʋikel ur nəsa aGot tokele. Nəvanuan tokel ur nəsa aGot tokel maii, evi tarhət silat siYesu səhor nəvanuan tosor len nasoruan tiltile gail. Be egaii ʋikel ur namilen nasoruan tiltile galenan hən alat siYesu ləbeləboii səhoti, igol galit ludaŋ am len nəmauran salito. ⁶Be bathudud nadəlomian, nətagəm hən gamit, nətasor len nasoruan tiltile gail, tavi tarhət samit mabe? Be nəʋikel na-kel-vəhoti-an seNunun aGot mai gamito, nəʋikel naləboian, nəʋikel ur nəsa aGot tokel mai ginau, nəʋikel naʋusanan seNunun aGot, natgalen ʋisi lovi tarhət samito.

⁷Mitinau naʋuvimal mai navus beltaŋ; arsəmaur be arugol nəwalan. Asike datʋiraʋraʋe hən gəlar ʋinor, avan ideh teləboi məb hən nəbe dattoraʋraʋe həni? ⁸Mitinau nətrampet; ale nəvanuan ʋevuv suluʋi, nasoltia teləboi məb həni ke timasutaut hən gai ʋos naʋiltiʋalan? ⁹Imaienan hən gamito. Mətʋisor len nasoruan nəvanuan lototətan həni, leləboi namilen nasoruan samit mabe? Mətʋisor maienan, ehum məttosor kəmas len naməsav ŋai. ¹⁰Len navile a pan nəvanuan lusor len nasoruan tiltile isobur, ale gail ʋisi lukad namilelito. ¹¹Imagenan, avan ideh ʋisor mai ginau, asike nəbeləboi namilen nasoran san, len nabunisian sagw, gai tosor evi metʋos, ale len nabunisian san, ginau novi metʋos. ¹²Imaienan hən gamito. Husur ke məttoləŋon masuʋ hən natit gail

seNunun aGot, mitimashisi hən mət̄bidaŋ am len natit gail seNunun aGot lotogol alat siYesu ləbidaŋ am len nəmauran salito.

¹³ Imagenan, avan ideh tosor len nasoruan tile ideh, teus aGot hən nədaŋan hən bikel ur namilen natetətan gai tokele. ¹⁴ Husur nəbisor tuṽ len nasoruan tile ideh, len aNunun aGot, nanunugw totoh len nəlogw isor tuṽ, be nənauan sagw ipat kəmas ŋai. ¹⁵ Nigol nəsa beti? Len aNunun aGot dereh nanunugw tisor tuṽ. Ale dereh nisor tuṽ am hən nəvanuan ləbələboi səhot na-sor-tuṽ-an sagw. Len aNunun aGot dereh nanunugw tekəkai. Ale dereh nekəkai am hən nəvanuan ləbələboi səhot nəsa notokəkai həni. ¹⁶ Asike b̄imagenan, dereh timaiegai ke: len aNunun aGot, nanunum̄ totoh len nəlom̄ b̄isor len nasoruan tile hən gəb̄isal suh aGot, nəvanuan totətan həni, saləboi b̄ike “Ganan” hən nasipaan saṁ, husur gai saləboi nəsa gotokele. ¹⁷ Naut kəmas nasipaan saṁ b̄ivoi, asike igol avan enan idaŋ am len nəmauran san.

¹⁸ Nosipa vi təban aGot hən notosor len nasoruan tiltile gail səhor gamit p̄isi mət̄togole. ¹⁹ Be len nəb̄onb̄onan silat siYesu, len naləboian sagw, nəb̄isor b̄em̄idol ŋai len nasoruan lotoləboi, hən ləb̄esəsəloŋ səhot nəp̄usanan sagw, ivoi masuṽ səhor nəb̄isor b̄eb̄əlav len nasoruan tile lototətan həni.

²⁰ Bathudud nadəlomian, samtesuṁan alahutai len nənauan samito. Mətesuṁan atuhlahutai ləsaləboi nəv̄ide hən nəsaan sal, be len nabunusian samito, len nənauan samito, mətesuṁan nəvanuan tomatmatu. ²¹ Len nalo lutosi ke, Nasub̄ aGot ekəmaiegai:

“Len nəvanuan lotosor len nasoruan tiltile gail,
len nabuŋon nametb̄os gail,
dereh nisor mai alategai,
be naut kəmas notogol tomagenan,
asike losəsəloŋ hən ginau.”^s

²² Imagenan beti, hum ma mət̄tonau suluṽi ke nasoruan tiltile gail igol p̄ar̄p̄ar həni ke aGot itoh mai alat lotokad nadəlomian lan. Be nasoruan tiltile galenan ləsəpat ṁos alat lotokad nadəlomian, be hən alat ləsəkad nadəlomian ləb̄ipes həbetw lan. Avil na-kel-uri-an hən nəsa aGot tokele, igol p̄ar̄p̄ar həni ke aGot itoh mai alat lotokad nadəlomian lan. Ipat ṁos alat lotokad nadəlomian, savi ṁos alat ləsəkad nadəlomian.

²³ Imaienan, gamit siYesu p̄isi mət̄b̄ib̄onb̄on, gamit p̄isi mət̄b̄isor len nasoruan tiltile gail, ale nəvanuan galevis am lototətan hən nadəlomian o ləsəkade, ləb̄eb̄is lohoim, dereh like mət̄tovinvinu. ²⁴ Be gamit p̄isi mət̄b̄ikel ur nəsa aGot tokel mai gamito, ale avan ideh totətan hən nadəlomian o səkade b̄eb̄is lohoim, len natgalen p̄isi, dereh nəlon

^s **14.21** Isa 28.11–12. Nəboŋ aIsaiah totos nasoruan siGot toke, *alategai*, aGot isor husur nəvanuan san gail a Jutah.

timābur, teləboi səhot nəsaan san tosoʔbur, ²⁵ale natit lotosusuah len nəlon liṗarṗar. Ale dereh tipair dan nəsaan san, titeh len tan, kəta vi pan hən bīlotu hən aGot. Dereh tisor təvah ke, “Ekitin, aGot itoh len gamito.”

Nāṗisal hən nābōnḃonan hən nalotuan

²⁶Bathudud nadəlomian, nekəməbe? Nimaris kotov nəsa notokele maie-gai. Nəboṅ mətḃiḃonḃon hən mətḃilotu, gamit ideh tekəkai, gamit ideh teṗusan, gamit ideh tikel na-kel-vəhoti-an seNunun aGot, gamit ideh tikel nasoruan len nasoruan tile, ideh am tikel namilen. Natit ṗisi mətḃigole limasgol gamit ṗisi siYesu mətḃidaṅ am len nəmauran samito. ²⁷Gamit ideh bələṅon bikel nasoruan len nasoruan tile, teru o titor ṅai lisor, sale-səhor totor. Limassor ṽisusua ale avan ideh timaskel namilen nasoruan salito. ²⁸Asike mətḃikad avan ideh toləboi bikel namilen, nəvanuan toke tikel nasoruan len nasoruan tile, sator len nābōnḃonan. Tisor mai gai gabag mai aGot ṅai. ²⁹Gamit ideh bələṅon bikel ur nəsa aGot tokel maii, teru o titor lisor, ale galit am limassəsəloṅ, nau vahvahur na-kel-uri-an enan, hən ləḃeləboi səhoti ke togəm len aNunun aGot o eḃuer. ³⁰Ale avan ideh am tobətah, na-kel-vəhoti-an seNunun aGot bəgəm həni, nəvanuan tosor tesib hən tobətah ḃisor. ³¹Len nəvide tomagenan, galit ṗisi ləḃikel ur nəsa aGot tokel mai galito, lisor ṽisusua hən gamit ṗisi mətḃeləboi səhot nāṗusanan, ale hən gamit ṗisi mətḃeləṅon bivoi am len nəlomi-to. ³²Mitinau gat nategai: nəvanuan tokel ur nəsa aGot tokel maii, iwol hən nanunun totoh len nəlon, gol ke toləboi ḃisor o bəsib len nasoran san hən avan ideh am ḃisor. ³³Len nalotuan, aGot emətahun gamit ṗisi mətḃisor taṽtaṽor ḃonḃon len namityal tosua ṅai. AGot savi aGot hən nətaṽtaṽoran, ao, evi aGot hən natəḃmat. Timagenan len nābōnḃonan silat siYesu len naut ṗisi.

³⁴Len nābōnḃonan gail silat siYesu latṗəhəṽut lemədau husur sanor hən ləḃisor, be litoh mədau, səsəloṅ husur nalotuan, hum nalo tokele. ³⁵Ləḃeləṅon ke ləḃeləboi səhot natideh, leus asoalit a im səḃolito. Evi hur sasa hən napəhəṽut ḃisor len nābōnḃonan silat siYesu.^t

³⁶Mətonau ke gamit mətovi nəkadun nasoruan siGot a? Mətonau ke ibar gamit səḃomito ṅa? ³⁷Gamit ideh ḃinau ke tovi ahai kelkel ur o nəvanuan aNunun aGot totoh lan, teləboi səhoti, ke, nəsa nototosi van hən gamit gagai evi nakelean todaṅ siNasuḃ. ³⁸Be avan ideh bəmətahun bələboi natenan, aGot dereh temətahun bələboi avan enan.

³⁹Imagenan bathudud sagw len nadəlomian, mətələṅon masuḃ hən mətḃikel napisulan siGot, ale samtikai tas nasoran len nasoruan tiltile

^t 14.35 Nəvanuan namitisau galevis hən nasoruan siGot lunau ke naves 34-35 savi natosian kitin siPol. Len natosian galevis ta sutuai, naves 34-35 arupat len naut egai, len natosian galevis am arupat a tahw, husur 14.40.

gail. ⁴⁰Be len naḃonḃonan, mitigol natit ḃisi len naḃide tovoi, mætehusur nəyah hən nalotuan notomadhakele, samtilotu ḃular.

Na-le-məhat-an seKристо dan nəmatan

15 ¹Bathudud nadəlomian, nuke mitinau təlmam hən na-kel-uri-an tovoi notokel uri mai gamito, na-kel-uri-an tovoi mættokade, na-kel-uri-an tovoi mættoil gəgat lan gagai. ²Len na-kel-uri-an enan tovoi notokel mai gamito, aGot ilav kuv gamit dan nəsaan samito, mætḃetəgaur gat nasoruan notokel uri mai gamito. Asike təmagenan, nadəlomian samit tavi nadəlomian kəmas ḃai.

³Husur nəsa Nasuḃ tokel mai ginau, nukel mai gamit tia. Naḃiltitit səhor natit ḃisi am imaiegai ke: aKристо imat mōs gidato hən ḃilav kuv gidat dan nəsaan sidato mai nəpanismen han, hum lototosi len natosian siGot.^u ⁴Lutavun aKристо, ale aGot igol tole məhat dan nəmatan len nəmariboḃ na-vəha-tor-an. Enan tu lutosi sutuai len natosian siGot.^v ⁵Ale aKристо evisi hən aPita torisi, beti evisi hən alat lotosəḃavur pisan toru lotorisi.^w ⁶Husur natenan, evisi hən nəbathudud nadəlomian lotovi 500 lotorisi len namityal tosua ḃai. Galit galevis lupat len nəmatan, be isoḃur lumaur sal vəbar daməḃai. ⁷Ale evisi hən aJemes torisi, beti evisi hən ahai pispisul gail ḃisi lotorisi.

⁸Naməkot hən galit ḃisi, aKристо evisi hən ginau am notorisi, naut kəmas tohum lotopas ginau len nəboḃ sanor həni.^x ⁹Husur ginau novi ahai pispisul a pan len ahai pispisul gail am. Nəsənav hən ləḃekis ginau hən ahai pispisul, husur notomədas bun alat siYesu lotovi vanuan siGot.^y ¹⁰Avil len navoian aGot toviol kəmas həni, nogəm suḃan ginau gagai notoḃat nəhes enan. Ale navoian san van hən ginau səpat kəmas. Ao, noum habat səhor ahai pispisul gail ḃisi am—be savi ginau notogole, len navoian toviol kəmas həni, len ginau, aGot igole. ¹¹Imagenan, naut kəmas ginau o galito, ginamit ḃisi namtukelkel ur na-kel-uri-an tovoi maienan, ale enan na-kel-uri-an tovoi gamit mættodəlomi.

Na-le-məhat-an dan nəmatan

¹²Ale ginamit ḃisi namḃikel uri ke, aGot togol aKристо tole məhat dan nəmatan, imabe gamit galevis luke na-le-məhat-an dan nəmatan eḃuer? ¹³Na-le-məhat-an dan nəmatan taḃuer, namilen ke, na-le-məhat-an dan nəmatan seKристо am, aGot asike tagole. ¹⁴Ale aGot asike tagol na-le-məhat-an seKристо dan nəmatan, namilen ke, na-kel-uri-an sinamit tavi ut kəmas, ale nadəlomian samit am tavi ut kəmas. ¹⁵A məhat hən natenan, namilen ke, ginamit ahai pispisul, namttalibiboḃ husur aGot, husur nam-

^u 15.3 Isa 53.5-12   ^v 15.4 Psa 16.10; Hos 6.2   ^w 15.5 Mat 28.16-17; Mak 16.14; Luk 24.34, 36; Jon 20.19   ^x 15.8 Uman 9.3-6   ^y 15.9 Uman 8.3

tukel uri ke aGot igol aKristo ile məhat dan nəmatan. Be na-le-məhat-an dan nəmatan tabuer, aGot asike tagol aKristo tale məhat dan nəmatan. ¹⁶Husur aGot asike tagol alat lotomat lətale məhat dan nəmatan, namilen ke, na-le-məhat-an dan nəmatan seKristo am, aGot asike tagole. ¹⁷Ale aGot asike tagol aKristo tale məhat dan nəmatan, nəbathudəlomian samit tabuer, məttatoh len nəsaan samit sal. ¹⁸Təmaienan, alat lotokad nadəlomian len aKristo, lotopatmari len nəmatan, galit am lətəmasig. ¹⁹Husur dattəkad nə-vatvat-viri-an len aKristo len nəmauran egai ɲai, na-le-məhat-an sidato dan nəmatan tabuer, tanor hən nəvanuan gail lətalolosa masuṽ hən gidato səhor avan ideh am len navile a pan. ²⁰Be səmaienan, sakitin.

Nakitinan imaiegai ke: aYesu māu, nəboɲ aGot togol tole məhat dan nəmatan, igol tovi metəkav hən tole məhat hum na-kel-gati-an ke alat lotokad nadəlomian lotopatmari len nəmatan, galit tu dereh lile məhat.^z ²¹Bathut ke nəvanuan sua tovi p̄isal hən nəmatan togəmai, nəvanuan sual am evi p̄isal hən na-le-məhat-an dan nəmatan togəmai. ²²Suṽnan nəvanuan p̄isi lotomat sil lotovi siAtam, nəvanuan p̄isi lotovi siYesu, aGot dereh tigol likad nəmauran dan nəmatan.^a ²³Be dereh lile məhat len namityal salit ṽisusua, nametəkav aKristo; husuri, nəboɲ aKristo b̄egəmai, alat seKristo dereh lile məhat. ²⁴Beti nanoɲan dereh tegəm balai. Natəmat p̄isi lotoil a ṽmo, mai nədaɲan hən na-il-a-ṽmo-an p̄isi, mai nədaɲan p̄isi, aKristo dereh tigol levi ut kəmas p̄isi.^b Ale nədaɲan san hən na-il-a-ṽmo-an hum aKiɲ, dereh tilavi mai aGot aTata.

²⁵Husur aKristo teil a ṽmo māu hum aKiɲ van vəbar tovəlas naenemi san gail p̄isi vi pan, hum lotovi ut kəmas.^c ²⁶Ale nəmatan evi naenemi naməkot aKristo biɲol b̄imasig. Dereh nəmatan tebuer. ²⁷Husur natosian siGot ike, “eriɲ natit p̄isi len navəlan aKristo, hum aKristo tovəlas gail vi pan.” Ale nəboɲ natosian toke, eriɲ “natit p̄isi” len navəlan aKristo, dato-ləboii ke aGot savi ideh len natgalen p̄isi, husur evi aGot toriɲ natit p̄isi len navəlan aKristo.^d ²⁸Be nəboɲ aGot b̄eriɲ natit p̄isi len navəlan aKristo b̄inoɲ, beti aNatun aGot dereh teriɲ gai gabag len navəlan aTəman toriɲ natit p̄isi len navəlan aNatun, hən aGot māu biyalyal səhor natit p̄isi, hən naləɲonian san səbən b̄evisi.

²⁹Na-le-məhat-an dan nəmatan tabuer, nəvanuan gail lotobaptais silat lotomat tia, dereh lətagol nəsa? Takitin ke alat lotomat, aGot asike tagol lətale məhat dan nəmatan, nəvanuan lotobaptais salito, lubaptais ṽnos

^z 15.20 Len naves egai, nəboɲ toke aKristo *tovi metəkav hən tole məhat hum na-kel-gati-an...* namilen ke aKristo tole məhat metəkav, esuṽnan na-kel-gati-an siGot ke, nəvanuan p̄isi lotokad nadəlomian dereh lile məhat dan nəmatan. ^a 15.22 Hən naves 21-22, ris Gen 3.17-19; Röm 5.12-21 ^b 15.24 Nəboɲ aPol tosor husur *natəmat p̄isi lotoil a ṽmo, mai nədaɲan hən na-il-a-ṽmo-an p̄isi, mai nədaɲan p̄isi*, isor husur natəmat gail mai nədaɲan lotokade hən lotoil a ṽmo hən natite. ^c 15.25 Psa 110.1 ^d 15.27 Psa 8.6

nəsa?^e ³⁰Ale ginamit, asike namttale məhat dan nəmatan, ginamit namtu-toh tabtab pəpadəŋ hən nəmatan m̄os nəsa? ³¹Akis nəmatan ipat pəpadəŋ hən ginau. Natenan ekitin hum tokitin ke notov̄iv masūv hən gamito len nəmauran məttofade len aYesu Kristo, aMasta sidato. ³²ANunun aGot taḅuer len ginau suḡnan nəvanuan navile a pan ŋai, nuḅal mai alat a Efesus lotohum narivatvat katkat m̄os nəsa? Savi m̄os natideh! Ale aGot asike tagol alat lotomat lətale məhat dan nəmatan, dattahusur nasoruan toke “datihan, datemun husur pelan dereh datimat.”^f

³³Alat lotokəmaienan salegəras gamito. Nasoruan toke, “Nətahan mai nəvanuan tosa, emədas nabōruan tovoi,” evi kitinan. ³⁴Samtevinvinu am, təlmam van hən nənauan tovoi hum tonor hən mətḅigole. Mitinoŋ dan nəsaan. Husur gamit galevis lotətan hən aGot—nokəmaienan hən nahurumit ḅisa lan.

Len na-le-məhat-an dan nəmatan niben nəvanuan imabe?

³⁵Avil dereh avan ideh tike, “AGot igol mab hən alat lotomat lile məhat? Dereh likad nibelit tomabe?” ³⁶Govi hoḅon! Namisurhut natideh gotodaŋdaŋi imasmat hən ḅimaur, hən ḅitov vi məhat. ³⁷Nəsa gotodaŋdaŋi səkad niben ḅegəmai, savi nəhai ḅitov vi məhat, be gudaŋ namisurhut kəmas ŋai, hum ma tovi misurhuwit o misurhut natideh am. ³⁸Be aGot beti eviol mai namisurhute gail nibelit toveveu gai toləŋon ləḅikade. Ale v̄isusua len namisurhut lototiltile, aGot igol titov, tikad niben səḅon ŋai.

³⁹Len naḅide tomaienān, niben natit ḅisi lotokad nəmauran ləsap̄itḅitoḅ. Niben nəvanuan etile, niben narivatvat etile, niben nəman naməsav etile, niben naieh etile.

⁴⁰Ale ikad natit gail len nəmav lotokad nibelito hum tokad natit gail len navile a pan lotokad nibelito. Nəyalyalan hən niben natit gail len nəmav etile dan nəyalyalan hən natit gail len navile a pan. ⁴¹Namityal ikad naḡialan san, nahəbati ikad naḡialan san, mai naḡeso gail lukad naḡialan tile am. Ale len naḡeso gail, naḡialan hən naḡeso sua etile, naḡialan hən naḡeso tile am etile.

⁴²Imaienan ŋai len na-le-məhat-an dan nəmatan. Gagai niben nəvanuan imat, iḅo len tan, be nəḅoŋ aGot ḅigol ḅile məhat, dereh niben nəvanuan tikad nəmauran vi sutuai. Asike iḅos nətan ḅoŋ ideh. ⁴³Gagai niben nəvanuan evi ut kəmas, be nəḅoŋ ḅile məhat dereh tiyalyal. Gagai sədaŋ, be nəḅoŋ ḅile məhat, dereh tidaŋ. ⁴⁴Gagai niben nəvanuan evi natit hən navile eg a pan, be nəḅoŋ ḅile məhat, dereh tevi natit hən

^e 15.29 Len naut a Korint, ikad galevis len alat siYesu lotobaptais silat lotomat tia. Naḅide enan savi naḅide len alat siYesu len naut ideh am, ale gagai datsaləḅoi nadəlomian silat lotogole. Imasil ke galevis lotogole, be aPol sakele ke todaḡ hən naḅide enan, husur aPol isor husur na-le-məhat-an dan nəmatan, sasor husur nəḅaptaisan enan. ^f 15.32 Isa 22.13

nəməv, niben veveu tonor hən b̄itoh len nəməv. Husur tokad niben hən navile eg a pan, ale ikad niben hən nəməv am. ⁴⁵Imagenan, natosian siGot ike, “Nəvanuan nametəkav, aAtam, egəm vi titsua tokad nəmauran.” Be aAtam naməkot, tovi aKristo, egəm vi Nunun Nəmauran toviol hən nəmauran vi sutuai.^s ⁴⁶Avil nəmauran vi sutuai togəm len aNunun Nəmauran sagəm a m̄o, ao, nəmauran len navile eg a pan egəm a m̄o, ale husuri, nəmauran vi sutuai len nəməv. ⁴⁷AAtam, nəvanuan nametəkav, evi vanuan navile a pan aGot togole hən nətan. Ikad nəmauran hən navile a pan. AKristo, nəvanuan na-vəha-ru-an, evi vanuan nəməv. Ikad nəmauran hən nəməv.^h ⁴⁸Alat navile a pan lotokad nəmauran hən navile a pan, losuṃan nəvanuan tokad nəmauran hən navile a pan aGot togole hən nətan. Alat lotokad nəmauran hən nəməv, losuṃan nəvanuan nəməv tokad nəmauran hən nəməv. ⁴⁹Suṃan gidat dattolav kot aAtam, nəvanuan navile a pan aGot togole hən nətan, len naṽide tomaianan, datimaslav kot aKristo, nəvanuan nəməv.

⁵⁰Bathudud nadəlomian, nekəmaiegai ke: nibedat tokad naməḡod mai nəda saləboi b̄ikad nəmauran mai aGot len natohan pipihəbələn. Bathut nibedat b̄ibos nətan, saləboi b̄ikad nəmauran vi sutuai lan.

⁵¹Mitinau. Nikel vəhot natsua maiegai ke: savi gidat p̄isi datb̄ipatmari len nəmatan. Be gidat p̄isi, aGot dereh tegəgel hən gidat p̄isi ⁵²vəha-sua ḡai, len namityal toḡitol ḡai hum nəmet tokavəmat, len nəwalan hən nətrampet hən nanoḡan. Husur nətrampet dereh tiwal, ale aGot dereh tigol alat lotomat lile məhat hən ləbimaur vi sutuai. Gidat datsəmat sal, aGot dereh tegəgel hən gidat maienan.ⁱ ⁵³Husur nibedat dattokade gagai b̄iḡo, timasgəm vi bedat togon asike b̄iḡo boḡ ideh. Ale nibedat dattokade gagai b̄imat, timasgəm vi bedat togon b̄imaur vi sutuai. ⁵⁴Nibedat b̄iḡo, nəboḡ ləbegəm vi bedat tile asike b̄iḡo, ale, nibedat b̄imat, nəboḡ ləbegəm vi bedat tile b̄imaur vi sutuai, beti nasoruan lototosi dereh tisar-poh toke,

“Nəmatan imasig, eḡuer, aGot iḡal maii ale esəhor buni.”^j

⁵⁵“Eee, Matan, nasəhorian saṃ gai be? Gumasig!

Eee Matan, nədaḡan saṃ gai be? Godədas gəḡevin ginamit am.”^k

⁵⁶Nəwei hinəmatan evi saan—nəvanuan timasmat sil nəsaan, ale nədaḡan nəsaan tokade, egəm len nalo—nəvanuan togol nəsaan eḡur kotov nalo, ale timaspanis sile. ⁵⁷Be sipa vi təban aGot! Len aMasta sidat, aYesu Kristo, aGot ilav kuv gidat dan nəsaan mai nəmatan, igol datowin səhor gəlar p̄isi.

⁵⁸Imaianan bathudud nadəlomian notoləmas bun gamit p̄isi, məteil gəgat. Samterus dan nadəlomian məttokade len na-kel-uri-an tovoi. Akis

^s 15.45 Gen 2.7 ^h 15.47 Gen 2.7, 3.19; Jon 3.13, 31 ⁱ 15.52 Hən naves 51-52, ris 1Tes 4.15-17
^j 15.54 Isa 25.8 ^k 15.55 Hos 13.14

nəlomit tidəŋ masuṽ len nauman siNasuḅ, husur mətoləboii ke nauman samit len Nasuḅ evi m̄os natite, savi ut kəmas.

Na-bubulah-vat-an m̄os alat siYesu a Jerusalem

16 ¹Gagai nuke nisor husur na-bubulah-vat-an m̄os alat siGot. Nuke mitigol husur nəsa notokel mai alat siYesu len naut tiltile gail len naprovens Kalatia.¹ ²Len nəmariboŋ metəkav hən nawik, gamit ṽisusua məteriŋ nəvat ideh gail tipat, nahudhuvat hən naṽurṽuran samito. Ale sahsah tuan nəvat enan hən ḅeutaut vir nagəman sagw, savi hən nəboŋ en beti məḅebubulah vat. ³Ale nəboŋ nəḅegəmai, mitilekis hən gamit galevis məttonau ke lotovoi. Dereh nilav naləḅulat napisulan mai galito, ale nəṣəvat galito hən ləḅitariv naviolan samito vi Jerusalem. ⁴Ale ḅinor hən ginau am nəḅivan ei, dereh galit lith mai ginau len nəyaran sagw.

Na-sor-utaut-an

⁵Dereh niyar tur len naprovens Masetonia. Ale nəboŋ nəḅiyar tur len naprovens Masetonia ḅinoŋ, dereh negəm hən gamito.^m ⁶Hum ma nəḅitoh mai gamit ḅəḅəlav kəkereh, o vəbar nahəbati naut susus ləḅinoŋ hən məḅevi tarhət sagw len nəyaran van, vi lan naut ideh nəḅevi lan. ⁷Husur nomətahun nəḅiyar tur len naut samit tutut ŋai. AGot ḅidaṽ həni, nuvat-vat viri ke nitoh teḅəlav kəkereh mai gamito.

⁸Be dereh nitoh a Efesus van vəbar naPentikost, nəhanan hən nəmatuan.ⁿ ⁹Husur aGot eṣəŋav hən naḅiltiṽisal hən nəḅigol naḅiltiuman ḅiṽan hən naṽit ḅisoḅur, naut kəmas nəvanuan tosoḅur lotomətahun nauman sagw.^o

¹⁰Nəboŋ aTimoti ḅegəmai, samtigol natideh hən ḅemətahw lan, len natohan san mai gamito, husur gai igol nauman siNasuḅ suṽan ŋai ginau notogole.^p ¹¹Gamit ideh sateŋit nəhon van həni, satinau ke tovi ut kəmas. Be mətevi tarhət san len nəyaran san hən ḅetəlmam gəm hən ginau, nəlon toḅul hən natəṽmat. Nutoh vir gai mai nəbathudud nadəlomian galevis am.

¹²Nuke nisor husur awawa sidat len nadəlomian, aAṽollos. Nukel buni ke timastah mai awawa nadəlomian gail am ləḅivan hən gamito, be savi naləŋonian san hən ḅivan gagai. Nəboŋ ḅikad naṽisal, dereh tivan hən gamito.^q

Nə-maris-kotovi-an

¹³Mətəhulahul. Məteil gəgat len nadəlomian. Məteil ḅur namətahwan. Mitidaŋ. ¹⁴Nəsa məḅigole, mitigol galen ṽisi len na-ləmas-buni-an.

¹ 16.1 Rom 15.25-26   ^m 16.5 Uman 19.21   ⁿ 16.8 NaPentikost evi nəhanan hən nəmatuan opat len nəmariboŋ tovi 50 husur nəPasova.   ^o 16.9 Hən naves 8-9, ris Uman 19.8-10
^p 16.10 1Kor 4.17   ^q 16.12 Uman 18.24

¹⁵Bathudud nadəlomian, mətələboi aStefanas mai nəbathudud san. Galit nametəkav lotokad nadəlomian len naprovens Akaia, ale loviol hən galito hən ləḃevi tarhət silat siGot.^r Nous gamit, noŋir gamit ke, ¹⁶len na-ləmas-buni-an mäterin gamit len navəlalito, galit mai nəvanuan p̄isi lotobon mai galito len nauman, lotoum habat m̄os na-ke-uri-an tovoi.

¹⁷Nohəhāvur masuḃ len nageman siStefanas, aFortunatus mai aAkaikus, husur alaluḃman galegai lovi tarhət sagw, gel gamit mətəsaləboi mətḃigole. ¹⁸Lugol noləŋon ivoi am len nəlogw, hum lotogole hən gamit tia. Husur enan nuke, mətəputsan nəvanuan lotomaianan len nənanuan samito.

¹⁹Alat siYesu len naut tiltile len naprovens Asia lukel na-ke-ivoi-an mai gamito. AAkwila mai aPrisilla, mai alat siYesu lotobonḃon len naim səlaru lohəhāvur hən lotokel na-ke-ivoi-an mai gamit len Nasuḃ.^s ²⁰Gegai nəbathudud p̄isi len nadəlomian lukel na-ke-ivoi-an mai gamito. Len na-ləmas-buni-an siGot len nəlomito, mətəsuḃ gabag hən nətarhomit gail hən mətḃikel na-ke-ivoi-an sagw mai gamito.

²¹Ginau aPol nutos na-ke-ivoi-an egai hən navəlagw səḃogw ŋai.

²²Avan ideh asike ḃələmas bun Nasuḃ—tipanis sile! Masta sidato, gegəmai!^t

²³Nasuḃ aYesu teviol kəmas hən navoian mai gamito.

²⁴Len aKristo aYesu, na-ləmas-buni-an sagw tipat len gamit p̄isi.

---

^r 16.15 1Kor 1.16   ^s 16.19 Uman 18.2   ^t 16.22 KelV 22.20. Len naut egai, ike *Maranata* tovi nasoruan ta Aram namilen ke *Masta sidato, gegəmai*.